

Nederlands Nationaal Actieplan 2008-2011

Voor de implementatie van
VN Veiligheidsraadresolutie
1325 (2000) over Vrouwen,
Vrede en Veiligheid

Op de bres voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid

Nederlands Nationaal Actieplan 2008-2011

Voor de implementatie van
VN Veiligheidsraadresolutie
1325 (2000) over Vrouwen,
Vrede en Veiligheid

Beleidsafdeling DSI/ER
Druk OBT, Den Haag
Grafisch ontwerp Corps, Den Haag
Lay-out Eindeloos, Den Haag
Fotografie omslag Margret Verwijk
Bestelcode BZDR6628/N
www.minbuza.nl
december 2007

Inhoud

Voorwoord	5
Introductie: VN-resolutie 1325	7
Naar een Nederlands Nationaal Actieplan	11
Vrouwen tijdens en na oorlog; slachtoffers, strijders en steunpilaren van ontwikkeling	13
Nederland: de stand van zaken	19
Concrete stappen 2008-2011	27
1 Het (internationale) juridische kader	28
2 Conflictpreventie, Bemiddeling en Wederopbouw	31
3 Internationale samenwerking	37
4 Vredesmissies	40
5 Afstemming en coördinatie	44
Conclusie	48
Matrix van de actiepunten	49
Afkortingen	57
Literatuur	58
Nationale Actieplannen	60
Bijlagen	
• Resolutie 1325 (2000)	61
• Aanbevelingen uit het slotdocument Tascforce Vrouwen, Veiligheid en Conflict	66
• Het Akkoord van Schokland, 30 juni 2007	68
• Het Akkoord van Schokland, 4 december 2007	72

Boxen

Box 1: Somalië: The Sixth Clan Initiative	16
Box 2: Association of Female Lawyers in Liberia	30
Box 3: The Northern Ireland Women's Coalition	33
Box 4: Case Study: DDR in Liberia	35
Box 5: Gender Recourse Package	40
Box 6: Indiase vrouwelijke politie-eenheid in Liberia	44

Voorwoord

“If nonviolence is the law of our being, the future is with women.”

- Mohandas Ghandi¹

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VN) heeft op 31 oktober 2000 unaniem Veiligheidsraadresolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid aangenomen. De resolutie erkent de disproportionele effecten van oorlog en gewapend conflict voor vrouwen en onderstreept het belang van de rol van vrouwen in het voorkomen van conflict en als volwaardige deelnemers aan vredesbesprekingen en politieke en sociaal-economische wederopbouw.

Zoals duidelijk geformuleerd in het regeerakkoord van het kabinet Balkenende-IV, streeft de Nederlandse regering in haar ontwikkelingsbeleid actief de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen² na, het ‘Project 2015’. De politieke en sociaal-economische ontwikkeling van vrouwen speelt een centrale rol bij het bereiken van deze ‘MDG’s. Bovendien heeft de minister voor Ontwikkelings-samenwerking expliciet de positie van vrouwen en meisjes genoemd als één van zijn ministeriële prioriteiten. De Nederlandse overheid wil de komende vier jaar meer aandacht besteden aan de uitvoering van resolutie 1325, maar dat kan zij niet alleen. Het Nederlandse maatschappelijke middenveld - NGO’s, vrouwenorganisaties, universiteiten en denktanks - sluiten zich graag aan bij het streven naar meer kansen en rechten voor vrouwen. Dit uitte zich in juni 2007 in het opstellen van een ‘Akkoord van Schokland³’ over vrouwen, vrede en veiligheid, waarin deze maatschappelijke partners, samen met de overheid

1 Mohandas Ghandi, geciteerd in *Just Words: quotations on gender, non-violence and peace*, Shelley Anderson, IFOR, 2005, blz. 33.

2 In 2000 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Millenniumverklaring aan. Hierin noemt men acht doelstellingen die ertoe moeten bijdragen dat in 2015 het aantal mensen dat extreme honger leidt en in extreme armoede leeft geminimaliseerd is. De acht doelstellingen zijn: (1) extreme armoede en honger zijn uitgebannen; (2) alle jongens en meisjes gaan naar school; (3) mannen en vrouwen hebben dezelfde rechten; (4) kindersterfte is sterk afgenomen; (5) minder vrouwen sterven door zwangerschap; (6) de verspreiding van ziektes als AIDS en malaria is gestopt; (7) meer mensen leven in een duurzaam leefmilieu; (8) er is meer eerlijke handel, schuldenverlichting en hulp.

3 De Akkoorden van Schokland, getekend op 30 juni 2007 op een evenement op Schokland in de Noordoostpolder, waren een serie afspraken tussen overheid en burgers met betrekking tot de Millennium Ontwikkelingsdoelen.

aangaven samen over te willen gaan tot een nationaal actieplan 1325. Het doel van dit nationale actieplan is om systematische aandacht, erkenning en ondersteuning voor de rol van vrouwen in (post)conflictsituaties te verkrijgen, en de verantwoordelijkheden van de verschillende instanties op een rij te zetten.

Het Nederlands nationaal actieplan 1325 verbindt de terreinen van ontwikkeling (inclusief humanitaire hulp), veiligheid, diplomatie, en maatschappelijke actie die zich gezamenlijk inzetten voor conflictpreventie en -oplossing, vredesonderhandelingen en wederopbouw, en werd opgesteld in overleg met alle hieronder genoemde partners. In het Nederlands nationaal actieplan 1325 zijn actiepunten geformuleerd voor een vijftal aandachtsgebieden, namelijk (1) het (internationale) juridische kader; (2) preventie, bemiddeling en wederopbouw; (3) internationale samenwerking; (4) vredesmissies; en (5) afstemming en coördinatie.

De hieronder genoemde Nederlandse partners spreken de intentie uit om, met inachtneming van een ieders rol, mandaat en expertise, concrete ondersteuning te bieden aan de uitvoering van het Nederlands nationaal actieplan 1325.

In alfabetische volgorde:

[Amnesty International Nederland](#)

[Centrum voor Conflictstudies van de Universiteit Utrecht](#)

[Cordaid](#)

[Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen Universiteit](#)

[ICCO en Kerk in Actie](#)

[IFOR en Women Peacemakers Programme \(WPP\)](#)

[Gender Concerns International](#)

[Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties](#)

[Ministerie van Buitenlandse Zaken](#)

[Ministerie van Defensie](#)

[Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek](#)

[Oxfam Novib](#)

[People Building Peace Nederland, namens de stuurgroep](#)

[Platform Vrouwen Duurzame Vrede, namens de achterban](#)

[SNV Netherlands Development Organisation](#)

[Women's International League for Peace and Freedom](#)

[Women's Global Network for Reproductive Rights](#)

[WO=MEN, Dutch Gender Platform](#)

Introductie: VN-resolutie 1325

“Vrouwen kennen als geen ander de tol die conflicten eisen en zijn vaak ook beter dan mannen in staat om ze te voorkomen of op te lossen.”

- Kofi Annan, toenmalig Secretaris-generaal van de VN in het voorwoord van Resolutie 1325 (2000).

Oorlogen en gewapende conflicten zijn aan de orde van de dag; brandhaarden als Soedan, Afghanistan, Irak en de Democratische Republiek Congo zijn bijna dagelijks in het nieuws. Hedendaagse conflicten hebben meestal een intra-staatelijk karakter: ze vinden plaats in een civiele omgeving, meestal tussen niet-staatelijke actoren, en de strijdende partijen zijn gericht op het beïnvloeden van de burgerbevolking, vaak door geweld of intimidatie. Een paar schokkende cijfers: in 2001 waren zo'n 90 procent van alle dodelijke slachtoffers van conflicten burgers, van wie maar liefst 70 procent vrouwen en kinderen⁴. De laatste jaren is er een groeiende belangstelling voor de verschillende rollen die vrouwen en mannen⁵ innemen bij het vermijden, ontstaan, beheersen en oplossen van conflicten en bij wederopbouw. Dit is ondermeer merkbaar aan het groeiende aantal publicaties, instrumenten, en beleidsdocumenten over dit onderwerp. De traditionele opvattingen over mannelijke en vrouwelijke rolpatronen beginnen te wijzigen: vrouwen worden niet langer alleen maar gezien als slachtoffers van conflict en onderontwikkeling, maar juist ook als krachtige actoren voor verandering en vooruitgang; mannen blijken soms óók slachtoffer te worden van seksueel misbruik in oorlogssituaties. Toch wordt dit groeiende inzicht in de verhoudingen tussen mannen en vrouwen nog lang niet voldoende meegenomen in de aanpak van conflict en wederopbouw. Het lijkt een cliché om te zeggen dat duurzame vrede en wederopbouw niet mogelijk zijn wanneer vrouwen - die immers de helft van de bevolking uitmaken - in de aanpak min of meer worden genegeerd. Vrouwen worden nog veel te vaak

---

4 Graca, Machel, *The impact of war on children*, Save the Children report, Palgrave, New York, 2001, blz. 1.
5 Ter verduidelijking: waar in dit plan gesproken wordt over 'vrouwen' worden hiermee uiteraard ook meisjes bedoeld, net zoals voor 'mannen' ook jongens gelezen kan worden. Dit geldt voor zowel slachtoffers als actoren, denk bijvoorbeeld aan kindsoldaten.

simpelweg als slachtoffer van gewapend conflict in beeld gebracht, terwijl hun specifieke rollen, behoeften en rechten, en hun mogelijkheden en capaciteiten in het vredesproces en bij wederopbouw doorgaans over het hoofd worden gezien.

Om hier verandering in te brengen nam de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties in het najaar van 2000 een speciale resolutie aan: Resolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid, meestal kortweg aangeduid als '1325'. Deze resolutie kwam uiteraard niet uit de lucht vallen: NGO's en de internationale vrouwenbeweging hebben decennialang gelobbyd bij VN-lidstaten om het onderwerp 'vrouwen en veiligheid' op de agenda te krijgen. De *Convention on the Elimination of all Forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*, die in 1979 in de Algemene Vergadering van de VN werd aangenomen, wordt wel gezien als het eerste statuut specifiek voor vrouwen. CEDAW definieerde wat precies discriminatie tegen vrouwen inhoudt⁶, en zette een agenda uiteen voor de afzonderlijke lidstaten om hier een einde aan te maken. Het erkende bovendien voor het eerst de seksuele en reproductieve rechten van vrouwen, en de rol die cultuur speelt in het vormen van genderverhoudingen. CEDAW was jarenlang het toonaangevende document voor de inzet op de vrouwenagenda, maar de uitvoering door lidstaten bleef achter. De roep om een internationale resolutie groeide. In 1995 volgde het *Beijing Platform for Action*, waar de noodzaak van een resolutie nogmaals werd aangekaart.

Het aannemen van 1325 op 31 oktober 2000 was de eerste keer in de geschiedenis van de VN dat de Veiligheidsraad expliciet de effecten van gewapend conflict op vrouwen en meisjes uiteen zette. VN Veiligheidsraadresolutie 1325 stelt centraal dat vrouwen conflicten beïnvloeden én erdoor beïnvloed worden, en roept iedereen op die betrokken is bij vrede, veiligheid en ontwikkeling, om vrouwen actief te laten deelnemen aan conflictpreventie, vredesonderhandelingen en wederopbouw en om rekening te houden met hun specifieke behoeften. De resolutie is complementair aan het werk dat de brede vrouwengerichte programma's van de VN doen. De uitvoering van 1325 is zowel een doel op zichzelf als een middel om de verschillende doelen van veiligheid en ontwikkeling te bereiken. In de resolutie worden de VN en haar lidstaten opgeroepen een aantal samenhangende maatregelen te nemen om de positie van vrouwen tijdens en na gewapend conflict te versterken. De

---

⁶ De conventie definieerde discriminatie tegen vrouwen als "...any distinction, exclusion or restriction made on the basis of sex which has the effect or purpose of impairing or nullifying the recognition, enjoyment or exercise by women, irrespective of their marital status, on a basis of equality of men and women, of human rights and other fundamental freedoms in their political, economic, social, cultural, civil or any other field".

toenmalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kofi Annan, heeft in dit kader de lidstaten verzocht om nationale actieplannen te ontwikkelen, om hen zo afzonderlijk aan te kunnen spreken op de daadwerkelijke implementatie van 1325. Helaas heeft voorslechts een handjevol landen een nationaal actieplan ontwikkeld⁷. Nederland heeft op dit terrein een eerste stap gedaan via een interdepartementaal gecoördineerd onderzoek naar de rollen van vrouwen in conflictpreventie, -oplossing en post-conflict wederopbouw⁸. Mede naar aanleiding van de rapportage over dit onderzoek aan de Tweede Kamer heeft de toenmalige coördinerend emancipatieminister De Geus (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) een onafhankelijke Taskforce 'Vrouwen, Veiligheid en Conflict' ingesteld. Deze Taskforce, bestaande uit experts uit de overheidssector, de politiek en het maatschappelijk middenveld, was actief van 2003 tot 2006⁹. De Taskforce kwam met een aantal aanbevelingen op het gebied van gender binnen het overheidsbeleid, die aan het einde van dit document zijn opgenomen. De aanbevelingen van de Taskforce zijn vooral op de Nederlandse overheid gericht en bijgevolg grotendeels procedureel. Het door de Taskforce opgestelde document is door het vorige kabinet in 2006 aanvaard. Dit actieplan is een logische vervolgstap en kan zorgen voor een verdere doorvertaling en maatschappelijke verankering van deze aanbevelingen.

Nederland zet zich sterk in voor de verbetering van de positie van vrouwen. Naast de prioriteit die het onderwerp krijgt in het officiële ontwikkelingsbeleid, hebben Nederlandse NGO's en vrouwenorganisaties programma's lopen op het gebied van 1325, en doen Nederlandse kennisinstituten onderzoek naar vrouwen in conflict en ontwikkeling. Centraal in het ontwikkelingsbeleid van de Nederlandse overheid staat de bestrijding van armoede (zij het menselijke, culturele of sociaal-economische armoede), en het ondersteunen van hen die hier het meest onder te lijden hebben: dit zijn - zeker in (post)conflictsituaties - meestal vrouwen en kinderen. Effectieve resultaten vereisen een geïntegreerd beleid in de breedste zin van het woord: dus samen met NGO's, de vrouwennetwerken en hun lokale partners, en de Nederlandse kennisinstituten. Gendermainstreaming wordt toegepast: beleidsimplicaties worden voor

---

7 Te weten het Verenigd Koninkrijk, Canada, Oostenrijk, Denemarken, Zweden, Noorwegen en Zwitserland. Finland werkt momenteel ook aan een actieplan. De plannen verschillen onderling sterk in vorm en mate van detail, en zijn per weblink te vinden achterin dit actieplan.

8 Bouta, T. and G. Frerks (2002) *Women's Roles in Conflict Prevention, Conflict Resolution and Post-Conflict Reconstruction: Literature Review and Institutional Analysis*. The Hague: Ministry of Social Affairs and Employment.

9 In de Taskforce namen zeven leden deel, allemaal met expertise op het gebied van emancipatie en gender: Voorzitter Annemarie Jorritsma, Magda Bernds-Johansen, Thea Hilhorst, Maja Danon, Immanuel Korthals Altes, Peter Scholten en Tilly Troosnijder.

Fotografie: Joost van der Zwan, Oxfam Novib (DRC).

mannen en vrouwen apart bekeken¹⁰. Het verbeteren van de positie van vrouwen is dan ook een absolute randvoorwaarde voor het behalen van de Millennium Ontwikkelingsdoelstellingen, en voor het nakomen van de meest fundamentele mensenrechten. Dit klinkt voortvarend, maar een mate van bescheidenheid is niet meer dan passend. De verbetering van de positie van vrouwen in (post) conflictgebieden zal bovendien uiteindelijk door deze vrouwen zélf, en door de mannen in hun directe omgeving, bewerkstelligd moeten worden. Nederland wil hier echter wél een maximaal ondersteunende rol in spelen. De uitgesproken stellingname tegen alle vormen van discriminatie van vrouwen heeft Nederland internationale erkenning opgeleverd en vormt een belangrijke meerwaarde van het geïntegreerde buitenlands beleid¹¹. Met het streven om de komende vier jaar de inzet op VN Veiligheidsraadresolutie 1325 te intensiveren, bouwt Nederland voort op deze ingeslagen koers.

¹⁰ *Gendermainstreaming* betekent dat bij elke geplande actie de implicaties voor vrouwen en mannen afzonderlijk én in samenhang geanalyseerd worden. Dat betekent dus tijdens een beleidsproces en projectuitvoering systematisch en analytisch onderzoeken waar en waarom vrouwen worden buitengesloten. Pas wanneer alle tegengestelde belangen van mannen en vrouwen tegen het licht zijn gehouden, wordt het beleid geformuleerd, of eventueel gecorrigeerd. Het doel is om op den duur gendergelijkheid te bereiken.

¹¹ Het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen behoort hier ook toe; zie de recente emancipatienota 'Meer kansen voor vrouwen; emancipatiebeleid 2008-2011' die ook aandacht besteedt aan het internationale emancipatiebeleid.

Naar een Nederlands Nationaal Actieplan

“In the Netherlands, we are developing a National Action Plan for the implementation of resolution 1325 in consultation with all relevant ministries and civil society. I will assure you that it will not remain another piece of paper.”

- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking Bert Koenders, in een toespraak voor de VN Veiligheidsraad over de implementatie van 1325, 23 oktober 2007.

Het is belangrijk om uiteen te zetten wat dit nationaal actieplan precies beoogt, op welke fasen van een conflict het zich primair richt, en af te bakenen wat we in dit plan wel en niet onder vrede en veiligheid verstaan. Het doel van het nationaal actieplan is om systematische aandacht, erkenning en ondersteuning voor de rol van vrouwen in (post)conflictsituaties te verkrijgen. Dit actieplan is wellicht het beste te kenschetsen als zowel een *benadering*, als een zo concreet mogelijk *raamwerk* voor een meer gecoördineerde en daarmee effectievere samenwerking tussen de Nederlandse overheid, het maatschappelijk middenveld en de kennisinstututen op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid. Het actieplan dient als leidend document voor de inzet op dit onderwerp, en stelt expliciet wat van de ondertekenaars van dit plan verwacht mag worden. Het Nederlandse nationaal actieplan 1325 kent een fundamenteel andere opzet dan die van de meeste actieplannen van andere landen, die vooral overheidsstukken zijn. Als een gezamenlijk product van de overheid en maatschappelijke organisaties is het plan in omvang vooralsnog uniek in zijn soort.

In lijn met resolutie 1325 richt dit actieplan zich primair op de periode *tijdens en na* gewapend conflict, dus als de gewapende strijd al is begonnen. Dat betekent niet dat het geen aandacht besteed aan conflictpreventie, het signaleren en voorkomen van sociale spanningen *vóórdat* het conflict uitbarst. Preventie is een belangrijke doelstelling van het buitenlandbeleid van Nederland, en *core business* voor veel NGO's. Het probleem ligt echter bij het afbakenen van activiteiten die daaronder vallen: in principe hebben *alle* activiteiten op het gebied van ontwikkelingssamenwerking het voorkomen van toekomstig conflict als

onderliggend motief. Om dit plan dus niet alomvattend te maken, maar slagvaardig en direct gelieerd aan 1325, is gekozen voor een meer gerichte insteek, zonder daarbij enkele belangrijke preventieve facetten uit het oog te verliezen. Hierbij moet meteen opgemerkt worden dat er in conflictsituaties zelden zo iets als een werkelijke scheiding van periodes (preventie - bemiddeling - wederopbouw) bestaat, en dat wederopbouw óók weer toekomstig conflict probeert te voorkomen en daarmee een proces van conflictpreventie op zich is. Niet alle facetten van brede begrippen als vrede en veiligheid worden in dit actieplan meegenomen. Dit actieplan richt zich niet op de sociaal-economische elementen van vrede en veiligheid. Dit verdient enige uitweiding. Veiligheid betreft niet alleen *fysieke* veiligheid, de vrijwaring van geweld (in wat voor vorm dan ook) tegen een persoon, maar is ook een sociaal-economisch begrip: de overheid dient haar burgers bijvoorbeeld te beschermen tegen hongersnood en zorg te dragen dat ze een duurzaam bestaan op kunnen bouwen. Bovendien wordt de uitbraak van toekomstig conflict het beste voorkomen door óók de sociaal-economische omstandigheden te helpen verbeteren: een toename van de werkgelegenheid zou kunnen voorkomen dat mensen met wapens voor hun levensonderhoud gaan zorgen. Zo hebben veiligheid en ontwikkeling een zodanige directe invloed op elkaar, dat de vraag gesteld mag worden waar de scheidslijn nu precies ligt. Omdat dit actieplan zich echter richt op de implementatie van resolutie 1325, kunnen niet alle sociaal-economische aspecten van veiligheid meegenomen worden. In dit plan gaat het dus vooral om fysieke en juridische veiligheid van mannen en vrouwen: nog steeds een zeer breed begrip, dat samenwerking met een breed spectrum aan actoren, en ingrijpende hervormingen van verschillende sectoren vereist. Het streven is om de actiepunten die in het plan omschreven worden in de komende vier jaar, dus tot 2011, te verwezenlijken. Daar eindigt het plan echter niet! De wereldwijde positieverbetering van vrouwen is een proces van de lange adem, en dit actieplan is een startschot voor een hernieuwde samenwerking tussen de verschillende instanties en organisaties die zich bezig houden met de positie van vrouwen ten tijde van en na conflict.

Vrouwen voor, tijdens en na oorlog; slachtoffers, strijders en steunpilaren van ontwikkeling

“Women’s peacefulness is at least as mythical as men’s violence.”

- Sara Ruddich¹²

Hoewel oorlog voor iedereen een vreselijke ervaring is, lopen vrouwen steeds een extra risico. Vooral waar het geweldsmonopolie van de staat is weggefallen, zijn ontvoering, verkrachting en seksueel misbruik door leden van militante bewegingen een constant gevaar. Ook waar de staatsveiligheidsdiensten het voor het zeggen hebben, kunnen vrouwen nog gevaar lopen: lokale militairen en politiemensen in (post)conflictlanden maken zich vaak schuldig aan seksueel misbruik. Gewapend conflict zorgt vaak voor verregaande veranderingen in de verhoudingen tussen mannen en vrouwen. Bij mannen verandert het vaak opvattingen over wat als ‘masculien’ gedrag geldt: agressiviteit, dominant gedrag en het behandelen van vrouwen als minderwaardig neemt onder groepsdruk toe¹³. Verkrachting wordt gebruikt als oorlogsmiddel om de waardigheid van vrouwen en het eergevoel van hun echtgenoten, familieleden en leefgemeenschappen aan te tasten. Het vrouwenlichaam wordt zo in ideologische zin tot slagveld gemaakt: structureel seksueel misbruik dient om de ‘vijand’ in zijn directe thuisomgeving te treffen. Stigmatisering, trauma, depressies, en haatgevoelens zijn het gevolg voor de misbruikte vrouwen. Maar mannen worden zelf ook geraakt door misbruik: niet alleen komt misbruik van mannen vaker voor dan gedacht, ook leidt de constante dreiging van geweld en het deelnemen aan verkrachting tot geestelijke afstomping en psychologische schade. Dit leidt

---

¹² Sara Ruddich, *Maternal thinking: towards a politics of peace*, Ballantine Books, New York, 1989.

¹³ Het is een wijdverbreide misvatting dat ‘gender’ alleen over vrouwen gaat: het gaat om vrouwen en mannen, en het geheel aan sociale verhoudingen tussen hen. Gender is een uitdrukking voor de sociaal geconstrueerde rollen die aan mannen en vrouwen worden toegeschreven, in tegenstelling tot biologische of fysieke eigenschappen. Omdat genderrollen kunnen verschillen en omdat ze worden aangeleerd, kunnen ze ook veranderen.

allemaal tot het uiteenvallen van de sociale cohesie van de leefgemeenschap, wat weer een vruchtbare bodem is voor toekomstig conflict. Langdurige blootstelling aan geweld leidt tot de normalisering hiervan; seksueel geweld in sommige (post)conflictsituaties lijkt een legitiem middel geworden voor soldaten en militieleden om de spanningen die een oorlog met zich meebrengt af te reageren, vaak onder invloed van alcohol en drugs. Vrouwen worden simpelweg als bezit, of verhandelbare oorlogsbuit behandeld. Rond militaire bases en vluchtelingenkampen groeit de grotendeels op mensensmokkel terende prostitutie-industrie, en neemt de kans op hiv/aids en andere seksueel overdraagbare ziektes toe. De afwezigheid van de mannen (die naar het front, gedood of op de vlucht zijn) en een gebrek aan dagelijkse levensbehoeften leidt er bovendien toe dat vrouwen alleen op zoek moeten naar eten, water of hout buiten het dorp of het vluchtelingenkamp en zo risico lopen op ontvoering en misbruik. In de vluchtelingenkampen zélf is het overigens weinig veiliger voor vrouwen: het tekort aan toezicht en veiligheid, en de wijdverbreide corruptie leiden geregeld tot het eisen van seksuele diensten in ruil voor hulpgoederen. Vrouwen in de vruchtbare leeftijd lopen bij seksueel geweld bovendien extra risico's: de afwezigheid van voorbehoedsmiddelen en de grootschalige aanwezigheid van besmettelijke (geslachts)ziektes kunnen leiden tot ongewenste zwangerschappen en besmetting van de moeder en het ongeboren kind met HIV/aids. Door een gebrek aan gezondheidszorg verlopen bevallingen vaak onveilig: de moeder- en kindersterfte is in de meeste conflictgebieden schrikbarend hoog.

In veel postconflictlanden, zelfs waar de rechtsstaat al enigszins hersteld is, blijft rond verkrachting en seksueel misbruik een sfeer van straffeloosheid hangen. Dit wordt vaak veroorzaakt door diep gewortelde ideeën over masculiniteit, en door wijdverbreide corruptie onder het (overwegend mannelijke) justitiële apparaat. Bovendien zijn veel vrouwen bang om met hun ervaringen naar voren te komen, uit angst voor stigmatisering, eerverlies en wraakacties. Mannen

Te veel vrouwen sterven tijdens de bevalling in Darfur, Soedan. Fotografie: Margret Verwijk (Darfur, Soedan).

dragen niet alléén de schuld voor het in stand houden van ongelijkheid, vrouwen zijn daar zelf ook debet aan: ideeën over machtsverhoudingen zijn bij veel vrouwen zó diep geworteld (dit wordt wel ‘de onzichtbare macht’ genoemd), dat zij elkaar ook ‘in het gareel’ houden op gemeenschaps- en huishoudniveau.

‘My female neighbours’ looks are full of contempt. They sneer. I can feel it whenever I go out (...) As if I did everything on purpose. (...) I can’t understand how the President dared to forgive on our behalf. How could he possibly do that to us? We, the victims, have the right to forgive, but not him. We should have a say. The terrorists must be ashamed of what they did.
- Getuigenis van een ontvoerde en verkrachte Algerijnse vrouw¹⁴

Een fundamentele tendens is dus dat al bestaande ongelijkheden tussen mannen en vrouwen verergeren en dat discriminatie tegen vrouwen toeneemt in tijden van conflict. Over het algemeen spelen mannen de zichtbare hoofdrol in de gewapende strijd, en de besluitvorming over de aanvang, het verloop of de beëindiging van het conflict. Dit betekent echter absoluut niet dat vrouwen in deze situaties verworden tot niet meer dan noodlijdende slachtoffers: in alle conflicten wereldwijd spelen vrouwen een grote variëteit aan rollen, hoewel er getalsmatige en contextuele verschillen met mannen zijn. Zo hebben vrouwen zich uit overtuiging of onder dwang als strijders of in ondersteunende rollen in onder andere Sri Lanka¹⁵, Colombia, Oeganda en Soedan aangesloten bij guerrilla’s of terroristische bewegingen. Vrouwen maken zich evengoed als mannen schuldig aan etnische ophitsing en genocide, zoals in Rwanda. Hier tegenover staan dan weer vrouwen die ondanks het gevaar geweldloos verzet plegen, zoals het Somalische *Sixth Clan Initiative* (zie box 1), vrouwen die eigen initiatieven ontwikkelen om vrede en wederopbouw te bewerkstelligen. Het aandeel van vrouwelijke militairen en politiemensen in vredesmissies neemt terecht toe: zij zijn in een unieke positie om goede contacten op te bouwen met vrouwen in conflictgebieden en hen te helpen bij het aankaarten van stigmatiserende misdaden. Bovendien hebben zij een zichtbare voorbeeldfunctie. Met andere woorden, vrouwen functioneren in conflict en wederopbouw over een even breed spectrum als mannen dat doen en brengen bij vredesopbouw en

14 Algerijnse vrouw, in *Public hearing on crimes against women in recent wars and conflicts; a compilation of testimonies, Women’s caucus for gender justice, 2000* pg. 9.

15 De Tamil Tijgers, een militante groepering in Sri Lanka, bestaat bijvoorbeeld voor ongeveer een derde uit vrouwen, in verschillende rollen. Ze volgen dezelfde training als mannen, en voeren ook zelfmoordaanlagen uit. De Tijgers beschikken zelfs over een aantal vrouwelijke piloten.

ontwikkeling een ander perspectief met zich mee. Vrouwen kennen als geen ander de problemen die heersen in leefgemeenschappen, en hebben vaak aangetoond om over de scheidslijnen van het conflict heen netwerken op te kunnen zetten met andere vrouwen.

Box 1: Somalië: The Sixth Clan Initiative

In 1992 werd in het zeer traditionele en clangebonden Somalië 'Save Somali Women and Children' opgericht (SSWC). De organisatie bestaat uit vrouwen die merkten dat ze als tweederangsburgers werden behandeld, veelal omdat ze met een man uit een andere stam waren getrouwd. SSWC verenigde vrouwen uit verschillende stammen als 'the clan of womenhood', de enige vaste identiteit die ze allemaal gemeen hadden, en eiste in 2002 een plaats op aan de onderhandelingstafel bij de vredesbesprekingen. De 'zesde clan' (die van de vrouwen) werd officieel erkend en kreeg een quota van vrouwen toegewezen in het Somalische parlement. Tegenwoordig is SSWC een ontwikkelingspartner van het Women Peacemaker's Programme (WPP) van de internationale vredesorganisatie IFOR.

De traditionele taakverdeling van mannen en vrouwen komt doorgaans onder druk te staan als mannen in groten getale actief zijn in de strijd, of juist wegens onveiligheid de deur niet uit kunnen (zij worden als potentiële strijder gezien, en vormen zo een doelwit). Conflict kan onbedoeld een emanciperend effect hebben: wanneer de mannen van huis zijn om te vechten, spelen vrouwen een grotere sociale, economische, en soms ook politieke, rol in de gemeenschap. Bovendien is het mogelijk dat hun toegang tot hulpbronnen groter wordt, en doen zij verschillende (voorheen 'mannelijke') vaardigheden op: in Darfur zijn het bijvoorbeeld de vrouwen die hout verzamelen, bewerken en op de markt verkopen. Als de mannen de deur niet uit kunnen, leren vrouwen soms van ontwikkelingsorganisaties hoe ze waterpompen moeten onderhouden. Dit is ook een kwestie van noodzaak, een overlevingsstrategie. Wanneer de mannen weer terugkeren naar huis en de oude sociale verhoudingen willen afdwingen, kan dit stuiten op verzet vanuit de lokale gemeenschap. Vrouwen willen vaak hun nieuwe verworvenheden behouden. Deze woelige overgangperiode tussen oorlog en wederopbouw biedt evengoed een uniek moment om de sociaal-economische verhoudingen tussen de seksen aan te kaarten en de positie van vrouwen te verbeteren. Het is zaak om ook de rol van mannen in een samenleving

aan de kaak te stellen. Door voorlichting en (om)scholing van de beide seksen, en door het juridisch verankeren van land- en bezitsrechten voor vrouwen is het mogelijk om te bouwen op de vooruitgang die zij in oorlogstijd hebben geboekt. De staat zal op den duur hiervoor *ownership* moeten nemen, het proces zich toe moeten eigenen en gelijke kansen en rechten voor vrouwen zelfstandig moeten nastreven.

Het moge duidelijk zijn: vrouwen worden in conflictsituaties en bij wederopbouw nog te makkelijk weggezet als slachtoffer. Maar ondanks dat er voor hen extra risico's zijn, kunnen ze niet simpelweg als weerloos en willoos worden afgespiegeld. Dit is deels de internationale gemeenschap aan te rekenen: culturele argumenten voor het uitsluiten van vrouwen worden nog te vaak geaccepteerd, omdat andere culturen nu eenmaal andere gewoontes hebben. Maar zo redeneren is cultureel relativisme¹⁶ en dat mag het uitgangspunt niet zijn. Resolutie 1325 is unaniem aangenomen, juist omdat alle staten van mening zijn dat een bepaalde ondergrens met betrekking tot de behandeling van vrouwen nooit en te nimmer overschreden mag worden. Het is ook niet voor niets dat zowel het Joegoslavië-Tribunaal als het Rwanda-Tribunaal

Fotografie: Hans Stakelbeek (Afghanistan).

¹⁶ Cultureel relativisme is het principe dat de overtuigingen en de activiteiten van een persoon geïnterpreteerd dienen te worden in het kader van de culturele achtergrond van die persoon. Cultureel relativisme wordt wel gebruikt om de universaliteit van mensenrechten in twijfel te trekken, als een westers idee dat geen aansluiting vindt bij het denken van mensen uit andere culturen.

systematische verkrachtingen hebben erkend als oorlogsmisdaad. Bovendien wordt er niet naar een soort *one size fits all*-model van vrouwenemancipatie¹⁷ gestreefd; voor elke context is specifiek maatwerk noodzakelijk. Sterker nog, het kan contraproductief zijn om van buitenaf in diep gewortelde genderverhoudingen in te grijpen. Daarom is het ook essentieel dat vrouwen op lokaal niveau de leiding nemen bij emancipatieprocessen en ontwikkelingshulp: zij weten het beste via welke kanalen en op welk tempo veranderingen plaats kunnen vinden. Dit proces moet al aanvangen bij de noodhulpactiviteiten. Het is niet voor niets dat het vergroten van zeggenschap van vrouwen in 1325 veel aandacht krijgt: uiteindelijk zullen diepgaande, en duurzame veranderingen in de genderverhoudingen binnen een samenleving door deze mensen zélf tot stand moeten komen.

---

17 (Vrouwen) emancipatie is het streven naar gelijkgerechtigdheid, zelfstandigheid en eerlijker maatschappelijke verhoudingen. De oorspronkelijke doelstellingen zijn gelijke beloning, stemrecht, gelijke behandeling in het gezin en de rechtspraak en het recht op seksuele vrijheid.

Nederland: de stand van zaken

“(...) if we want to work together in a more systematic way, we’ll have to make more detailed agreements about the division of tasks.(...) Dutch efforts in fragile states make use of all the qualities that diplomacy, the defence forces and the development agencies have to offer.”
- Minister voor Ontwikkelingssamenwerking Bert Koenders¹⁸

In de voorgaande hoofdstukken is de wereldwijde problematiek rond vrouwen in (post)conflictsituaties geschetst. Voordat we echter door kunnen naar de actiepunten die voor de komende jaren zijn opgesteld om de positie van vrouwen te verbeteren, is het opportuun om even stil te staan en te bezien hoe de Nederlandse instellingen zich momenteel inzetten voor de implementatie van 1325.

Ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ)

Het ministerie van Buitenlandse Zaken zelf voert al jarenlang emancipatiethema's hoog in het vaandel als een van haar specifieke expertisepunten. De implementatie daarvan is echter makkelijker gezegd dan gedaan. Hoewel het benoemen van de positie van vrouwen in het buitenlandse beleid niet altijd even consequent heeft plaatsgevonden, wordt de laatste jaren een duidelijke inhaalslag gemaakt: door de inzet van genderexperts op korte missies, door aandacht te besteden aan de positie van vrouwen in de partnerlanden, door de vergrootte aandacht binnen de internationale humanitaire sector voor de positie van vrouwen in de noodhulpfase en natuurlijk het schrijven van een nationaal actieplan 1325. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft bovendien de positie van vrouwen tot een van de vier prioriteiten van ontwikkelingsamenwerking voor de komende jaren benoemd¹⁹. BZ is het coördinerende ministerie voor het thema vrouwen in conflictsituaties (inclusief humanitaire

¹⁸ *Engagement in Fragile States: A balancing Act, de Society for International Affairs Lecture, gegeven door Bert Koenders op het Institute of Social Studies ISS), Den Haag, op 2 oktober 2007.*

¹⁹ *De overige drie prioriteiten zijn fragiele staten, verdelingsvraagstukken en het milieu. Voor een uiteenzetting van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid 2008-2010 zie de beleidsbrief aan de Tweede Kamer 'Een zaak van iedereen: investeren in ontwikkeling in een veranderende wereld', 16 oktober 2007.*

hulp) en wederopbouw, werkt samen met onderzoeksinstellingen op dit gebied, laat gendervraagstukken terugkomen in beleidskaders en nota's, en voert op bilateraal en multilateraal niveau programma's uit die ten behoeve komen aan de positie van vrouwen. De samenwerking met NGO's is hierbij essentieel: zij hebben de lokale contacten en de inhoudelijke expertise om van deze programma's een succes te maken.

Hoe gaat BZ in het buitenland te werk ten behoeve van vrouwen, vrede en veiligheid? De wil om de positieversterking van vrouwen effectief aan te pakken en gendermainstreaming toe te passen ontbreekt nog te vaak bij de regeringen van partnerlanden. Dit kan vele oorzaken hebben: politici die in het verleden gelieerd zijn geweest aan milities die verdacht zijn van het schenden van vrouwenrechten, de behoefte om niet langer bij de voorbije oorlog stil te staan, enzovoorts. Ook culturele patronen kunnen hieraan ten grondslag liggen: een toename van participatie van vrouwen in maatschappelijke processen kan de bestaande machtsverhoudingen grondig veranderen. Naast politieke wil is het ook een kwestie van *capaciteit*: het ontbreekt (post)conflictlanden veelal aan de technische expertise om de positieverbetering van vrouwen daadwerkelijk van de grond te krijgen. Om al deze redenen is het ook noodzaak om contextspecifiek te werk te gaan. Om het onderwerp op de agenda te houden is het vereist op gezette tijden politieke druk uit te oefenen vanuit de internationale gemeenschap. Hiertoe wordt de ambassades gevraagd een actieve genderdiplomatie te bedrijven om de dialoog op nationaal niveau op gang te houden, en waar mogelijk technische expertise te leveren. Nederland speelt hier een voortrekkersrol, vaak samen met de Scandinavische landen. De internationale aandacht en de beschikbare budgetten voor de vrouwenagenda zijn de laatste jaren helaas afgenomen. Daarom is het ook cruciaal om in te steken op *empowerment* van vrouwen in conflictgebieden en mannen die dit onderwerp vanuit de gemeenschappen zelf aan de orde kunnen brengen. Buitenlandse Zaken ondersteunt daarom vele NGO's die zich hiervoor hard maken en streeft zo naar een combinatie van politieke 'druk van boven' en maatschappelijke 'druk van onderen'. In dit kader zijn additionele middelen uitgetrokken om de positie van vrouwen te verbeteren; dit krijgt zijn beslag in het MDG-3 fonds.

Ministerie van Defensie

Binnen het geïntegreerde veiligheids- en wederopbouwbeleid speelt het Ministerie van Defensie een rol, waar het gaat om het verzekeren van veiligheid, het opbouwen van de veiligheidssector en om het leveren van specifieke militaire kennis. Hoewel Defensie ernaar streeft in 2010 over 12 procent vrouwen binnen

de krijgsmacht te kunnen beschikken, is vooralsnog slechts 9 procent van de militairen vrouw. Slechts 5 procent van de vrouwelijke militairen heeft de rang van LTZ1/majoor of hoger, en 2 procent heeft de rang van kolonel of hoger. In het tijdperk van vredesoperaties worden deze verhoudingen echter een stuk prangender: er dient ten slotte in een 'civiele omgeving' te worden opgetreden. De aanwezigheid van zowel mannen als vrouwen, en het gegeven dat veel vrouwen in meer conservatieve samenlevingen slechts door andere (militaire) vrouwen kunnen worden benaderd, levert een extra taak en uitdaging voor Defensie op. Het bewaren van de vrede tussen strijdende partijen, of de inzet van militairen tegen guerrillabewegingen betekent dat militairen de bevolking voor zich zullen moeten winnen. Het doel is niet langer meer alleen de militaire overwinning, maar het scheppen van voorwaarden voor het politieke en sociaal-economische proces. Civiel-militaire samenwerking (CIMIC), en een genuanceerde, diplomatieke aanpak van lokale conflicten zijn belangrijker geworden dan het inzetten van grootschalige geweldsmiddelen. Vrouwelijke militairen spelen hierin een zeer belangrijke rol. Niet alleen zijn zij beter in staat om met de vrouwen in het inzetgebied te spreken en hun problemen aan te kaarten, ook is aangetoond dat vrouwen een dempend effect hebben op de spanningen die in een conflictgebied kunnen ontstaan (zie 6). Mannelijke militairen gedragen zich aantoonbaar anders met vrouwen erbij en vrouwen blijken vaak goed in staat om compromissen te sluiten tussen partijen. Defensie erkent het belang van de rol van vrouwen in gewapende conflicten en is zich zeer bewust van het feit dat inzet van vrouwelijke militairen het effect van de missie vergroot. Om meer vrouwen te kunnen inzetten in de vredesoperaties heeft Defensie meer vrouwelijke militairen nodig. Hoewel veel aandacht besteed wordt aan het specifiek werven van vrouwen voor militaire functies, blijft het een moeizaam proces om het aandeel vrouwen binnen de krijgsmacht te vergroten. Desalniettemin heeft Defensie belangrijke stappen voorwaarts gezet in het *mainstreamen* van gender in haar operaties. De rollen en kansen van vrouwen worden vaker uitgewerkt in checklists, operationele plannen en evaluaties. Daarnaast is het onderwerp gender in alle initiële- en loopbaanopeidingen van defensie ingebed.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)

In het kader van de overzeese inzet van politiemensen streeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties naar een evenwichtige man-vrouw-verhouding (50%-50%). Sinds 2003 is het percentage vrouwen tijdens vredesmissies overigens circa 20 procent. In de trainingen voor het uit te zenden politiepersoneel worden structureel genderelementen meegenomen. Het is

evengoed niet zo dat BZK speciale genderexperts opleidt: de bedoeling is onder meer dat de nieuwe ervaringen van de uitgezonden agent aan het politiekorps thuis ten goede komen. Om te voorkomen dat bij een langdurige uitzending een agent vervreemdt van zijn of haar korps, zendt het ministerie in beginsel niet langer uit dat een half jaar. Daarbij kan er eventueel verlengd worden tot een jaar.

Het mag duidelijk zijn dat bovenstaande een vrij ruwe schets is van de huidige Nederlandse overheidsinzet op 1325. Het is lastig in te schatten wat er precies aan financiële middelen en manuren in dit thema geïnvesteerd wordt. Het is dan ook zaak om een o-meting te doen plaats vinden naar de inzet op dit thema; dit is meteen het eerste actiepunt van dit actieplan!

Het Nederlands maatschappelijk middenveld: NGO's, vrouwen- en vredesorganisaties

Een samenleving is een complex geheel van maatschappelijke groeperingen, die elk hun eigen specifieke rol en functie hebben om de samenleving gezond, veilig en leefbaar te maken en te houden. Het maatschappelijk middenveld is dan ook moeilijk definieerbaar en levert veel verschillende interpretaties op. Binnen het VN-systeem wordt vaak gesproken over *civil society*, maar een heldere omschrijving is hier ook niet te vinden. Op de VN-top voor Duurzaamheid (Johannesburg 1992) onderscheidde de Verenigde Naties binnen het maatschappelijk middenveld negen voorname groepen²⁰ en zien in het duurzame ontwikkelingsproces (inclusief vrede en veiligheid) een belangrijke rol weggelegd voor vrouwenorganisaties (middels de 'Major Group' Vrouwen).

Binnen het Nederlandse maatschappelijk middenveld worden ten aanzien van 1325 verschillende (aanvullende) rollen gespeeld door Nederlandse NGO's, ontwikkelingsorganisaties, mensenrechtenorganisaties en vrouwenorganisaties- en netwerken. Zij richten zich in eerste instantie op het ondersteunen van lokale organisaties en (vrouwen)groepen die zich inzetten voor het creëren van vreedzame alternatieven voor geweld, en voor het waarborgen van vrouwenrechten in (post)conflictsituaties. Ook groepen die in tijden van vrede en conflict de fundamentele machtsongelijkheid tussen de seksen binnen hun samenleving ter discussie stellen worden ondersteund. Vaak vallen lokale (vrouwen)organisaties buiten de officiële overlegstructuren die gebaseerd zijn op de bestaande machtsverhoudingen. Organisaties zoals WPP, platform VDV, Aim for Human Rights, Amnesty, ICCO, Gender Concerns International, Cordaid, Oxfam e.a. zetten

---

²⁰ Agenda 21, UNCED 1992.

zich daarom in om de stem van deze organisaties te versterken. Door de samenwerking met lokale organisaties beschikken de Nederlandse NGO's over een breed netwerk van lokale partners met een duidelijk visie over de rechten van vrouwen in hun samenleving. Bovendien hebben de NGO's als resultaat van hun werk praktische kennis opgebouwd over wat wel en niet praktisch mogelijk is in (post)conflictgebieden. Deze inzichten worden vertaald naar programma's, beleid, richtlijnen en instrumenten.

Het maatschappelijk middenveld levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan de internationale discussie over gendergelijkheid en de implementatie van resolutie 1325. Vrouwenorganisaties in Nederland hebben bijvoorbeeld hun krachten gebundeld in het Platform Vrouwen en Duurzame Vrede (VDV).

Verschillende INGO's opereren ook op mondiaal niveau: dit geldt o.a. voor Oxfam Novib en mensenrechtenorganisatie Amnesty International. Daarnaast werken verschillende Nederlandse NGO's, zoals ICCO t.a.v. 1325 samen binnen Europese en andere internationale coalities. Ook vrouwenorganisaties hebben hun eigen internationale netwerken waarmee ze de agenda's van regeringsleiders strategisch proberen te beïnvloeden. WIDE en AWID zijn Europese en mondiale netwerken die strijden voor gendergelijkheid. Gender Concerns International werkt ook met vrouwenorganisaties in Brussel, en europarlementariërs over het thema *gender justice* in conflict en vrede. De coalitie People Building Peace is opgericht ter implementatie van de Wereldwijde Actieagenda ter voorkoming van gewapende conflicten en is op haar beurt weer aangesloten bij de Global Partnership for the Prevention of Armed Conflict. Deze internationale spelers, coalities en netwerken kunnen een belangrijke agendastellende functie hebben binnen multilaterale overlegorganen. Het maatschappelijk middenveld speelt ook als *watchdog* een belangrijke rol: de verschillende organisaties monitoren de overheidsuitvoering van aangekondigd beleid.

Ten aanzien van 1325 heeft een coalitie van Nederlandse NGO's in oktober 2007 een eerste advies uitgebracht over het NAP 1325, de zogenaamde *Pink Notes*. Dit geconsolideerde advies, wat door WO=MEN, het Nederlandse Gender Platform, werd gecoördineerd, kan als eerste aanzet gezien worden tot een proces van afstemming en monitoring van het NAP 1325 binnen een breed maatschappelijk kader. Hierbinnen wordt het toenemend belang van netwerken duidelijk die de aanwezige kennis in het maatschappelijk middenveld bundelen en voor een actieve uitwisseling en afstemming zorgen. Dit maakt deel uit van een bredere

ontwikkeling richting de *network society*²¹, waarbij netwerken steeds belangrijker zijn en het ventileren van grensoverschrijdende sociale kwesties en het consolideren van verandering. Op het gebied van Gender en Vrede bestaan er in Nederland al verschillende *social change* netwerken, waaronder WO=MEN, platform VDV en People Building Peace. Dit soort netwerken zorgen voor een actieve uitwisseling van kennis en inzichten. Deze uitwisseling zou in het kader van het nationaal actieplan 1325 nog verder verbreed en geïntensiveerd kunnen worden om zoveel mogelijk actoren uit het maatschappelijk middenveld te betrekken.

Nederlandse Kennisinstituten

De expertise rond gender en conflict in Nederland is verspreid over een groot aantal kennisinstituten. Het gaat over het algemeen om individuen die het accent leggen op gender en conflict binnen een breder academisch kader, zoals gender-, conflict- of ontwikkelingsstudies. Dit heeft het positieve effect dat genderwerk in de kennisinstituten een geïntegreerd karakter heeft en dus als het ware *gemainstreamd* is. Het kan echter ook leiden tot versplintering en een gebrek aan afstemming in onderzoek. Het is ook gebleken dat de financiering van genderstudies de laatste jaren is afgenomen. Dit gaat ten koste van internationale onderzoeksprojecten waardoor samenwerkingsverbanden met kennisinstituten in conflictgetroffen gebieden moeilijk van de grond komen. Het genderwerk binnen kennisinstituten spitst zich, in algemene zin gesproken, toe op drie dimensies: (1) het uitvoeren van een wetenschappelijke onderzoeksagenda; (2) het leveren van kennisgerelateerde producten en diensten; en (3) het geven van trainingen en faciliteren van leerprocessen. De drie domeinen zijn in de praktijk verweven: wetenschappelijk en toegepast onderzoek voeden elkaar, inzichten worden vertaald in training en vinden hun weg in beleidsadviezen.

Wat het wetenschappelijk onderzoek betreft, heeft een aantal vertegenwoordigers van kennisinstituten, onder aanmoediging van de Taskforce 1325 (zie pagina 6-7), een onderzoeksagenda ontwikkeld op het gebied van gender en conflict²². In samenspraak met de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie zijn een drietal thema's geïdentificeerd waar al werk op wordt verricht en meer diepgaand onderzoek wenselijk is. Het eerste thema betreft de implicaties van conflict op de levens van mannen en vrouwen en de verhoudingen tussen hen, en beïnvloeding hiervan door formele en informele instituties en wetgeving. De uitdaging

21 Manuel Castells heeft verschillende boeken geschreven over de *network society*, o.a.: *The Theory of the Network Society*; *The Rise of the Network Society*; *The Network Society: a Cross-Cultural Perspective*; *The Network Society: from Knowledge to Policy*.

22 Gender and violent conflict. Proposal for an NWO research line, 2007, www.nwo.nl.

hierbij is om lessen te trekken uit de diverse werkelijkheden die mannen en vrouwen zichzelf voorhouden. Het tweede thema draait om het gebruik en de effecten van geweld voor, tijdens en na conflict en de manieren waarop gemeenschappen geweldsspiralen kunnen doorbreken. Tenslotte is er het thema van gender en seksueel geweld in de context van conflictinterventies, (van vredesoperaties tot gouvernementele en niet-gouvernementele vredesinitiatieven). Bij onderzoek naar gender en conflict is het belangrijk om rekening te houden met:

- intersecties van gender met klasse en andere sociale of etnische tegenstellingen;
- patronen van continuïteit van genderconflict en seksueel geweld tussen perioden van (formele) vrede en die van openlijk conflict;
- de gedifferentieerde effecten van de veelvormige dimensies van conflict (van internationaal naar lokaal niveau); en
- de samenhang tussen verschillende aspecten van gender: de sociale posities en rollen van mannen en vrouwen, veranderingen in de normatieve genderverwachtingen en de zelfperceptie van mensen als man of als vrouw.

Dit vraagt om interdisciplinair onderzoek. Bij de formulering van deze onderzoeksagenda waren vertegenwoordigers betrokken van de universiteiten van Amsterdam, Maastricht, Nijmegen, Utrecht en Wageningen, het *Institute of Social Studies*, de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), de Nederlandse Defensie Academie en het Instituut Clingendael. Er is momenteel nog geen financiering om deze agenda te realiseren en het creëren van fondsen voor onderzoek is een prioriteit in dit actieplan.

Naast het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek leveren kennisinstituten, op basis van hun expertise, kennisgerelateerde diensten aan overheidsinstanties en maatschappelijke organisaties die op het terrein van gender actief zijn. Het uitvoeren van toegepast onderzoek, en dus het vertalen van theoretische kennis naar praktische kennis voor actoren werkzaam rondom het thema gender en conflict, omhelst een aantal concrete activiteiten:

- het ontwikkelen, vaak in samenwerking met NGO's en/of overheidsinstanties, van gendergevoelige analytische instrumenten waarmee beleidsmatige en praktische interventies op het gebied van gender effectiever en minder 'genderblind' kunnen worden;
- het genereren van gendergevoelige indicatoren en meetinstrumenten waar-

mee de uitkomsten en effecten van genderspecifieke én algemenere interventies in kaart kunnen worden gebracht. Met name het kunnen vaststellen van progressie in weinig grijpbare doelstellingen als genderbewustzijnsverandering blijft een concrete en urgente uitdaging;

- het monitoren en evalueren van vooruitgang in gendersensitiviteit en genderbewustzijn binnen de uitvoering van ontwikkelingsactiviteiten en vredesoperaties. Hierbij hoort ook het evalueren van uitgevoerd overheidsbeleid en de implementatie van (inter)nationale verdragen en afspraken, al dan niet in opdracht van overheid en/of NGO's.

Tot slot spelen genderexperts binnen kennisinstituten een rol op het gebied van voorlichting, opleiding en training. Met name het verzorgen van trainingen biedt een belangrijk aanknopingspunt om actoren op het terrein van ontwikkelingssamenwerking en vredesmissies op systematische wijze gender op te laten nemen in hun werkzaamheden.

Concrete stappen 2008-2011

“For it isn’t enough to talk about peace. One must believe in it. And it isn’t enough to believe in it. One must work at it.”

- Eleanor Roosevelt²³

De uitvoering van 1325 is een taak voor veel spelers op allerlei verschillende niveaus, van hoog in de (internationale) beleidsinstellingen, tot lokaal op *grass-roots* niveau: van VN-organisaties en nationale ministeries tot lokale NGO’s en individuele hulpverleners. Bovenal is het echter een zaak van lokale vrouwen en mannen zélf. Situaties verschillen onderling sterk en vertonen een grote dynamiek. Het is dan ook van groot belang in kaart te brengen wat er op de diverse niveaus gebeurt. Over lokale situaties bestaat slechts een fragmentarisch inzicht, ook vanwege de problematische toegankelijkheid. Om systematische aandacht, erkenning en ondersteuning voor de rol van vrouwen in (post)conflictsituaties te verkrijgen, is dus de inzet van een breed scala van personen en organisaties van belang. De bi- en multilaterale activiteiten op verschillende niveaus moeten elkaar versterken en gecoördineerd en parallel plaats vinden. Het Nederlandse nationale actieplan 1325 formuleert een viertal deelonderwerpen, specifieke aandachtsvelden op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid, aangevuld met een punt over afstemming. Deze zijn:

- (1) het (internationale) juridische kader;
- (2) reventie, bemiddeling en wederopbouw;
- (3) internationale samenwerking;
- (4) vredesmissies;
- (5) afstemming en coördinatie.

De actiepunten kunnen ruwweg verdeeld worden in twee categorieën. De eerste vier punten geven de verschillende deelgebieden weer waarop de ondertekenaars

---

²³ Eleanor Roosevelt (1884-1962), vredesactiviste en voormalige *first lady*, geciteerd in *Just words: quotations on gender, non-violence and peace*, Shelley Anderson, IFOR, 2005, pag. 40.

van dit actieplan actief zijn en wat zij de komende jaren op deze gebieden (samen) van plan zijn. Het vijfde actiepunt geeft concrete aanknopingspunten waarmee beter op de verschillende deelgebieden samen kan worden gewerkt. Ondanks de thematische onderverdeling is belangrijk om de hieronder genoemde actiepunten uiteindelijk als één geheel te bezien; de onderverdeling dient vooral om duidelijkheid te scheppen in de verantwoordelijkheden van de verschillende instellingen. De genoemde activiteiten onder de actiepunten worden aan het einde van dit actieplan nogmaals in een matrix samengevoegd.

1 Het (internationale) juridische kader

“For reconciliation of a conflict, truth and responsibilities must be established, violations must be judged and sentenced (...) Apart from the horrific retraumatisation that victims have to suffer when they have to live with seeing their torturers at every corner of the street, amnesties that do not complete this process are bound only to cover up and veil the terrible wounds of victims and of perpetrators that will surge up again and again in subsequent conflicts, never healed.”

- Marieme Helie Lucas²⁴, November 2000

De laatste decennia zijn we getuige geweest van een grote uitbreiding van het bouwsel van de internationale mensenrechten. Resoluties om de politieke, sociaal-economische en culturele rechten van alle mensen te garanderen zijn aangenomen en er zijn regionale strafhoven opgericht om de schenders van mensenrechten te vervolgen. De ondertekenaars van dit actieplan hechten sterk aan deze mensenrechten. Zo onderschrijft de Nederlandse overheid het idee van de *responsibility to protect*: als landen niet zelf in staat blijken om de rechten van hun burgers te waarborgen, moeten zij daarop aangesproken worden en dienen stappen te worden ondernomen door de internationale gemeenschap. Resolutie 1325 verzoekt *“alle partijen bij een gewapend conflict (om) zich volledig te voegen naar de internationale rechtsregels die van toepassing zijn op de rechten en de bescherming van vrouwen en meisjes, vooral als leden van de burgerbevolking”*. Het mag ondertussen echter duidelijk zijn dat dit in de praktijk nog lang niet genoeg gebeurt. Er is een disconnectie tussen de internationale norm, zoals die door de jaren heen gegroeid is, en de praktijk. Daar moet iets aan gebeuren. Om de positie van vrouwen in (post)conflictgebieden te waarborgen, is het noodzakelijk dat een

---

²⁴ Marieme Helie Lucas in *Public hearing on crimes against women in recent wars and conflicts; a compilation of testimonies*, Women's caucus for gender justice, 2000, blz.3.

aantal stappen worden gezet op het gebied van het rechtssysteem op zich en op het gebied van rechtshandhaving. Bovendien moeten mensen zich bewust worden van de schrijnende problematiek van geweld tegen vrouwen om de discussie lokaal op gang te brengen en een toekomstige geweldspiraal te kunnen voorkomen.

Het rechtssysteem op zich

Het is in de eerste plaats essentieel dat de wetgeving van het land in kwestie de mensenrechten van vrouwen beschermt, straffeloosheid bestrijdt, en dat zo gewerkt wordt naar een effectief opererende rechtsstaat. Dit geldt ook voor landen waar het officiële rechtssysteem in de praktijk onderhevig is aan het onofficiële systeem: het gewoonterecht van dorpswetgeving, rechtspraak door dorpsoudsten, of religieuze en tribale rechtbanken. De ratificatie van CEDAW - dat uiteen zet wat onder discriminatie valt - en het Statuut van Rome - dat de internationale vervolging van mensenrechtenschendingen mogelijk maakt - zijn van speciaal belang.

- BZ zal stimuleren dat de nationale wetgeving in fragiele staten in lijn wordt gebracht met de internationaal geldende mensenrechtenverdragen. Het mensenrechtenstatuut, CEDAW, 1325 en het Statuut van Rome zijn hierbij de centrale documenten. Waar nodig zullen staten op de naleving van de internationale wetten en conventies worden aangesproken.
- Daar waar onofficiële rechtssystemen de dienst uitmaken zullen de ondertekenaars van dit actieplan de bescherming van vrouwenrechten waar nodig stimuleren.

Rechtshandhaving (opleiding - vervolging - slachtofferhulp)

Waar niet wordt voldaan aan de internationaal geldende mensenrechtennorm zullen stappen ondernomen moeten worden om vrouwen te beschermen. Mensen zouden opgeleid moeten worden om zelfstandig mensenrechtenschendingen aan te kaarten en te behandelen en gegrond worden in de fundamenteën van de rechtsstaat. Dit geldt voor de gerechtsdienaars op lokaal niveau en voor internationaal afgevaardigd personeel dat in deze sector werkzaam is.

- BZ en het maatschappelijk middenveld zullen training in rechtsprocedures stimuleren en monitoren ten behoeve van de lokale werknemers in de juridische sector: advocaten, rechters, aanklagers, politiemensen, enzovoorts.

Dit geldt ook voor mensen die buiten de officiële rechtsector zich inzetten voor de naleving van mensenrechten.

- BZ zal trainingen over de rechten van vrouwen binnen het justitiële systeem voor personeel dat betrokken is bij multilaterale VN-operaties stimuleren. Waar nodig kunnen NGO's en kennisinstituten ingeschakeld worden om deze training te verzorgen.

Box 2: Association of Female Lawyers in Liberia (AFELL)

De Nederlandse ontwikkelingsorganisatie ICCO financiert de AFELL, de 'Association of Female Lawyers in Liberia'. AFELL werd in 1990 opgericht door vrouwelijke juristes, en vraagt specifiek aandacht voor de mensenrechtensituatie van gemarginaliseerde groepen als vrouwen en kinderen. De organisatie levert rechtsbijstand, stimuleert vrouwen om aangifte te doen, stuurt aan op kinderrechtspraak en ontplooit initiatieven op het gebied van verzoeningsprocessen en vredesopbouw. AFELL heeft bijgedragen aan het tot stand komen van een strenge wetgeving tegen verkrachting, die in januari 2006 in werking ging, en is momenteel bezig met een campagne om deze wetgeving bekendheid te geven op het Liberiaanse platteland.

Schenders van mensenrechten dienen verantwoordelijk te worden gehouden en waar mogelijk vervolgd te worden. Resolutie 1325 benadrukt "de verantwoordelijkheid van alle Staten om een einde te maken aan straffeloosheid en over te gaan tot vervolging van (...) misdaden in de vorm van seksueel en ander geweld tegen vrouwen en meisjes".

- BZ, BZK, Defensie en de NGO's zullen de algemene straffeloosheid veroorzaken en de bestrijding en bestraffing van daders van alle vormen van (gendergerelateerd) geweld tegen vrouwen en meisjes, maar ook tegen mannen, stimuleren.
- BZ en de NGO's zullen in dialoog blijven met lokale NGO's en vrouwennetwerken die zich inzetten voor de vervolging van mensenrechtenschendingen. Waar nodig zullen zij scholing en training stimuleren.

Bovendien is het van belang om speciale maatregelen te treffen voor de bescherming van vrouwen en meisjes tegen geweld. Psycho-sociale hulpverlening is noodzakelijk om een proces van maatschappelijke verzoening in gang te zetten.

- BZ, BZK, Defensie en de NGO's zullen de bescherming van vrouwen tijdens de procesgang, als slachtoffers en getuigen voor justitie en in gevangenis- en monitoren.
- BZ en de NGO's zullen lokale organisaties ondersteunen die psycho-sociale hulp verlenen aan slachtoffers van mensenrechtenschendingen.
- Vrouwenorganisaties zullen via hun netwerken solidariteit en steun geven aan slachtoffers, lokaal leiderschap van vrouwen stimuleren en de randvoorwaarden scheppen voor het herstel van de sociale cohesie op basis van gender gelijkheid.

Bewustzijn opwekken

De bovengenoemde aandachtsgebieden zijn de eerste stappen op weg naar een herstel van rechtsgevoel. Er kan geen échte, duurzame vrede zijn zonder gerechtigheid. Dit maakt deel uit van het bredere proces van maatschappelijke verzoening, en heeft op haar beurt weer een sterke preventieve werking op de mogelijke terugkeer van conflict. Mensenrechtenschendingen moeten daarom openbaar worden gemaakt en uit de verdomhoek worden gehaald. Daarom is het belangrijk dat vrouwen toegang krijgen tot de media om hun verhaal te kunnen doen en zo kunnen bijdragen aan algehele bewustwording.

- De NGO's zullen de toegang van vrouwen tot de media stimuleren om mensenrechtenschendingen en geweld tegen vrouwen aan te kunnen kaarten.
- Vrouwenorganisaties zullen hun internationale netwerken inzetten om vrouwen zelf een stem te geven, hun mensenrechtenschendingen aan de kaak te stellen en hun specifieke wensen en behoeften te articuleren.

2 Conflictpreventie, Bemiddeling en Wederopbouw

“Women have been both peacemakers and peace preventers (...) They have provided some of the vital tools which the whole society needs in order to build peace - it now remains to be seen how good men and women will be at using them.”- Valerie Morgan²⁵

Resolutie 1325 bevestigt *“de belangrijke rol van vrouwen bij het voorkomen en oplossen van conflicten en bij de opbouw van vrede, en (legt de nadruk) op het belang van hun deelname aan en volledige betrokkenheid, op voet van gelijkheid, bij alle inspanningen ter handhaving en bevordering van vrede en veiligheid, en op de noodzaak om hun rol te*

²⁵ Valerie Morgan, Noord-Ierland, 1995, geciteerd in *Women in an insecure world: violence against women facts, figures, and analysis*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Genève, 2005, blz. 201.

verbreden in de besluitvorming rond het voorkomen en oplossen van conflicten". Door deel te nemen aan bemiddelings- en wederopbouwprocessen krijgen vrouwen meer zeggenschap over de toekomst van hun land - en zo ook over hun eigen toekomst. Omdat duurzame veranderingen slechts plaats zullen vinden als lokale vrouwen en mannen hier de leidende rol in spelen, is het sleutelwoord *empowerment*. Vrouwen zijn vaak op lokaal (*grass-roots*) niveau actief in het bemiddelen van conflicten, het opzetten van vrouwennetwerken die helpen bij het re-integreren van voormalige militieën, het verwerken van door oorlogservaringen opgelopen trauma's, het verzorgen van vrouwenonderwijs, en het aankaarten van mensenrechtenschendingen bij de overheid. Deze mensen moeten zodanig ondersteund worden dat zij zelf het emancipatieproces ter hand kunnen nemen.

Conflictpreventie

Al eerder is genoemd dat conflictpreventie in dit actieplan een relatief kleine rol speelt. Desalniettemin zijn er enkele belangrijke aanknopingspunten.

- De Nederlandse NGO's, vrouwen- en vredesorganisaties, en hun buitenlandse partners zullen BZ, Defensie en BZK middels de ambassades, de algemene beleidsdialogo en early warning indicators op de hoogte houden van verontrustende (gender)ontwikkelingen in de diverse samenlevingen. Lokale vrouwennetwerken vormen hierbij de belangrijkste informatiebron. Deze dialoog over stabiliteit zal op landenniveau plaatsvinden, en de ondertekenaars spreken de intentie uit om minimaal eens per jaar in een werkgroep op BZ relevante ontwikkelingen te bespreken.
- BZ stimuleert de uitwisseling van kennis op het gebied van preventie onder de relevante partners: lokaal, internationaal en bij de kennisinstellingen.

Bemiddeling

Het is belangrijk dat, als pogingen gedaan worden tot het beslechten van conflicten, op welk niveau dan ook, vrouwen worden betrokken bij dit proces. Omdat vrouwen nog te weinig worden uitgenodigd aan de onderhandelings-tafel, blijft bij het opstellen van akkoorden over vrede en de (meestal) daaropvolgende hervorming van staatsinstituten de rol van vrouwen onderbelicht. Bovendien spelen vrouwen veelal over de officiële partijen heen een bemiddelende rol, in (inter)nationale netwerken en op dorpsniveau.

- Wanneer een van de ondertekenaars van dit plan direct of als facilitator betrokken is bij onderhandelingen, zullen zij aandacht besteden aan een meer gelijke vertegenwoordiging van mannen en vrouwen in bemiddelings- en besluitvormingsprocessen, en pleiten voor het vastleggen van de rol van vrouwen bij alle facetten van het wederopbouwproces.
- BZ en de NGO's zullen elkaar consulteren om de mogelijke rol van vrouwen bij specifieke bemiddelingspogingen (dus op een case-by-case basis) en vervolgstappen te bepalen.
- Door NGO's opgeleide lokale vrouwen zullen waar mogelijk ingezet worden om een rol te spelen bij de bemiddelingspogingen die BZ faciliteert.

Box 3: The Northern Ireland Women's Coalition

Het Women Peacemakers Program (WPP) van de internationale vredesorganisatie IFOR heeft samengewerkt met vrouwen van het NIWC, de Northern Ireland Women's Coalition. Deze vrouwen, met Protestante en Rooms-Katholieke achtergronden, vormden een politieke partij om bij de Goede Vrijdagakkoorden inbreng te verschaffen en een poging te doen de kloven tussen gemeenschappen te dichten. Ze richtten zich er op om voorheen gemarginaliseerde groepen - vrouwen - bij de besluitvorming te betrekken en voerden campagne om cruciale elementen voor duurzame vrede op de agenda te krijgen: gezondheidszorg, sociale zekerheid, een ministerie van kinderen en families, en erkenning van de rechten en behoeftes van slachtoffers van geweld. De NIWC's bijdrage aan het vredesproces werd alom geprezen, bovenal 'its development of a "politics of listening" .

Wederopbouw

Wanneer een bepaalde mate van rust is teruggekeerd na bemiddelingspogingen op verschillende niveaus, is het zaak bij de wederopbouw van de samenleving de positie van vrouwen te behartigen. Wederopbouw is een breed proces, dat niet alleen een terugkeer van fysieke veiligheid voor iedereen behelst, maar in feite alle facetten die zorgen voor een terugkeer van normaliteit. Anders dan de inzet van de verschillende NGO's, loopt die van BZ primair via het multilaterale kanaal en zoveel mogelijk geharmoniseerd met andere donoren. Omdat dit actieplan zich bezighoudt met vrede en veiligheid en niet álle sociaal-economische facetten van wederopbouw kan bespreken, richt de aandacht zich hier primair op de hervorming van de veiligheidssector (SSR en DDR) en het verzoeningsproces. Met de terugkeer van een

bepaalde mate van rust komt ook het normale nastreven van de Millennium Ontwikkelingsdoelen weer aan de orde. Daarom worden ook nog enkele algemene aandachtspunten op het gebied van capaciteitsopbouw aan de orde gebracht.

Disarmament, Demobilisation, and Reintegration (DDR)

DDR verdient speciale aandacht: vrouwen die als strijder of in een ondersteunende rol binnen een militante beweging actief waren worden nog te vaak genegeerd in ontwapenings- en demobilisatieprocessen, en er wordt te weinig aandacht besteed aan het moeizame proces van herintreding van vrouwen in de maatschappij (zie box 4). Dit komt meestal omdat vrouwen niet als veiligheidsrisico worden gezien, en omdat het begrip ex-combattant te eng wordt gedefinieerd. Om economisch te overleven zien sommige vrouwen geen andere alternatieven dan zich te scharen achter een militie. Bij hun terugkeer lopen ze grote kans gestigmatiseerd of uitgestoten te worden. Veel vrouwen onttrekken zich daarom aan het officiële DDR-proces en ‘verdwijnen’.

- BZ, Defensie, BZK en de NGO's zullen rekening houden met de verschillende belangen en behoeften van vrouwen en mannen - niet als homogene groep, maar in al hun verschillende rollen - in DDR-programma's. De ondertekenaars van dit actieplan zullen ondermeer de aparte registratie van vrouwen, specifieke voorzieningen, de vernietiging van wapens en de inzet van gender-expertise stimuleren²⁶.
- BZ en de NGO's zullen de opzet van niet-militaire DDR-processen stimuleren, met als belangrijkste doelgroep vrouwen die niet actief aan de gewapende strijd hebben deelgenomen, maar die anderszins bij het conflict waren betrokken.
- NGO's zullen programma's ontplooiën die zich specifiek richten op de reïntegratiecomponent van DDR. BZ zal VN-instellingen ondersteunen die hetzelfde doen. De ondertekenaars van dit actieplan zullen het maken van een arbeidsmarktassessment, het identificeren van innovatieve vormen van bedrijvigheid (die de traditionele vrouwenberoepen te boven gaan), en de training en omscholing van mannen en vrouwen stimuleren. De opvattingen in de betreffende samenleving over reïntegratie zullen leidend zijn, mits ze vrouwen niet stigmatiseren²⁷.

²⁶ Zie Bouta, Tsjearde: *Towards a Dutch policy on Gender, Disarmament, Demobilization and Reintegration*. Dit werk geeft naast een uitgebreide analyse van de rol van vrouwen in DDR verdere uitleg over de hier genoemde acties en dient bij deze expliciet als beleidsdocument.

²⁷ Idem.

Box 4: Case Study: DDR in Liberia

Tussen 1998 en 2002 werden zo'n 6900 kindsoldaten gedemobiliseerd in Sierra Leone; het bleek echter dat slechts 6 procent hiervan meisjes waren, terwijl uit onderzoek was gebleken dat meisjes zo'n 30 procent van alle kindsoldaten in het land uitmaakten. De VN-agentschappen en anderen die het DDR-proces in Liberia begeleidden leerden van deze tragische gemiste kans en namen specifieke maatregelen:

- het opzetten van aparte demobilisatiekampen voor vrouwen;
- het betrekken van vrouwennetwerken bij het behandelen en steunen van slachtoffers van seksueel geweld;
- specifieke toegang verlenen tot gezondheidszorg, en het opzetten van basale scholing, training en persoonlijke begeleiding van vrouwelijke oud-strijders.

Uit: 'The Impact of guns on women's lives', Oxfam/ Amnesty, 2005.

Security Sector Reform (SSR)

Bij het verbeteren van de veiligheidssituatie in een samenleving is het belangrijk om aan te sluiten bij het proces van *Security Sector Reform* (SSR), het brede proces dat de hervorming van de veiligheidsinstellingen nastreeft: de juridische sector, de krijgsmacht, de politie, de controlerende overheidsinstanties, et cetera²⁸. Over de juridische sector is al het nodige gezegd bij Actiepunt 1. Een veelvoudigheid aan overheidsactoren en mensen uit het maatschappelijk middenveld zijn bij SSR betrokken, en dienen zo gecoördineerd mogelijk op te treden. Een goed functionerende veiligheidssector heeft vrouwen hard nodig in al haar instellingen. Speciale aandacht behoeft hierbij de krijgsmacht en het politieapparaat: politievrouwen zijn bijvoorbeeld onontbeerlijk om vrouwelijke slachtoffers van stigmatiserende misdaden als verkrachting op te vangen en hen te helpen bij het doen van aangifte.

- BZ, Defensie en BZK sturen aan op de opname en training van meer vrouwen in alle veiligheidsinstellingen van de staat in kwestie.

²⁸ Buitenlandse Zaken heeft recentelijk een notitie toegevoegd aan haar SSR- beleidskader: 'Ontwikkeling van de Veiligheidssector: voor en door wie? Security Sector Reform en Gender' dat uitgebreid de rol van vrouwen bij SSR belicht en concrete handvatten geeft voor actie op dit punt. Dit document is door BZ, EZ en Defensie in 2007 vastgesteld en zal door deze departementen worden uitgevoerd en toegepast. Andere organisatie kunnen hier uiteraard gebruik van maken.

- BZ zal een faciliterende rol spelen in de contacten tussen zichzelf, Defensie, BZK en het maatschappelijk middenveld op het gebied van SSR zodat de stem van vrouwen in alle activiteiten gehoord wordt.
- Vrouwenorganisaties zullen hun ervaring, deskundigheid en kennis van sociaal-culturele processen ter beschikking stellen aan mensen die in de praktijk invulling moeten geven aan gender binnen SSR-activiteiten.

Verzoening

Om ervoor te zorgen dat er ook daadwerkelijk sprake zal zijn van een duurzame vrede, is het noodzakelijk dat de verschillende strijdende partijen en daarbij behorende gemeenschappen zich met elkaar verzoenen. Vrouwen spelen hierin vaak een belangrijke rol.

- NGO's zullen projecten en activiteiten ontplooiën die vrouwen in conflict-gebieden ondersteunen - middels training en financiële steun - om een grotere rol te spelen bij het verzoeningsproces.
- Vrouwenorganisaties zullen activiteiten ontplooiën die lokale vrouwen en hun sociale netwerken ter plaatse in staat stellen vrouwengroepen te vormen die zich inzetten voor wederopbouw.

Algemeen

De sociaal-economische ontwikkeling van een land, zoals uiteengezet in de Millennium Ontwikkelingsdoelen, zal door de uitbraak en de nasleep van een conflict onvermijdelijk stagneren. Doelen drie en vijf van de MDG's refereren specifiek aan de gelijke rechten van vrouwen, en hun seksuele en reproductieve gezondheid. Deze zullen op alle mogelijke manieren bij het herstel van de samenleving actief nagestreefd moeten worden. Daarom is het essentieel om naast de direct aan veiligheid gelieerde actiepunten als DDR en SSR ook een aantal afspraken te maken over capaciteitsopbouw in het algemeen.

- BZ en de NGO's zullen bij (de financiering van) hun wederopbouwprogramma's er op toezien dat genderspecifiek behoefteonderzoek en dito uitvoering zullen plaatsvinden en de toegang van vrouwen tot deze programma's is gewaarborgd.
- De Nederlandse ambassades zullen actief projecten op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid identificeren en ondersteunen, in het bijzonder in de Nederlandse prioriteitenregio's (de westelijke Balkan, Afghanistan, de

Hoorn van Afrika en het Grote Merengebied).

- De Nederlandse ambassades zullen waar mogelijk in hun budget ruimte creëren om daarmee genderexpertise aan te stellen binnen de post. Als deze expertise lastig aan te trekken is uit Nederland, zal bezien worden of er lokaal geworven kan worden.
- De Nederlandse ambassades zullen waar mogelijk medewerkers als *focal points* voor lokale NGO's aanstellen die schendingen van mensen- en vrouwenrechten in behandeling nemen.
- BZ zal in de aanwending van de middelen uit het Stabiliteitsfonds bijzondere aandacht besteden aan gender en het genderperspectief in projecten. Vooral in de Nederlandse prioriteitenregio's zal hieraan aandacht worden besteed.
- BZ zal inspanningen ondersteunen die de vaardigheden van vrouwen voor participatie in politieke en ambtelijke besluitvormingsprocessen, hervorming van de staatsinstituties, vredeshandhaving en (sociaal-economische) wederopbouw verbeteren en vergroten.
- BZ, vrouwenorganisaties en NGO's zullen pogen de sociaal-economische situatie van vrouwen te verbeteren door te pleiten voor gelijke bezitsrechten, grondrechten, en erfrecht in de betreffende landen.
- BZ en de NGO's zullen bij humanitaire hulp in crisisgebieden aandacht besteden aan onderwijs voor meisjes en vrouwen en aan de bescherming van hun seksuele en reproductieve rechten en gezondheid (SRGR), waaronder het recht over hun eigen lichaam te beschikken. De ondertekenaars zullen voorlichting over gezinsplanning en seksueel overdraagbare ziektes stimuleren.

3 Internationale Samenwerking

Het is belangrijk om de problematiek rond vrouwen, vrede en veiligheid in een internationaal perspectief te zien. Dit is in de eerste plaats noodzakelijk voor de Nederlandse overheid: deze realiseert zich terdege dat zij internationaal een relatief kleine speler met beperkte middelen is. Om de Nederlandse activiteiten ten behoeve van vrouwen, vrede en veiligheid in (post)conflictlanden zo effectief mogelijk te laten verlopen, zal daarom veel in multilateraal en internationaal verband moeten worden samengewerkt. Ook de NGO's hebben veel profijt van het maken van duidelijke afspraken en een taakverdeling met hun internationale partners. De ondertekenaars van dit actieplan willen hun internationale en multilaterale contacten gebruiken om de implementatie van resolutie 1325 actief te bevorderen. Bovendien dient zo geharmoniseerd mogelijk internationaal opgetreden te worden.

Bevorderen van de implementatie van 1325

In de eerste plaats is het belangrijk dat resolutie 1325 internationaal erkend wordt voor wat ze is: een oproep tot actie en een kerndocument voor toekomstige vredes- en ontwikkelingsactiviteiten in (post)conflictgebieden. De Nederlandse instellingen willen een voortrekkersrol spelen in het implementeren van resolutie 1325 in alle internationale fora, bekendheid geven aan de inhoud van het document en over de rol van vrouwen in (post)conflictsituaties en de Nederlandse positie ten opzichte van vrouwen, vrede en veiligheid binnen deze organisaties duidelijk uitdragen.

- De ondertekenaars van dit plan zullen, in samenwerking met hun partners en andere landen, actief werken aan de implementatie van resolutie 1325 in alle relevante fora, waaronder de VN (en haar relevante organisaties), de NAVO (binnen haar multilaterale inzet voor vrede en veiligheid), de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), de Europese Unie (EU, waaronder de Europese Commissie), de Afrikaanse Unie (AU) en de zogenaamde Bretton Woods- instituties (het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank).
- BZ, Defensie, BZK en de NGO's zullen bij hun internationale en multilaterale partners aandringen op actieve participatie van vrouwen bij preventie, humanitaire hulp, bemiddeling en wederopbouw, bij SSR- en DDR-processen en bij verzoening en bij de operationalisering hiervan in hun programma's.
- BZ zal de informatievoorziening over de Nederlandse voortgang op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid bij de permanente vertegenwoordigers van Nederland in deze multilaterale organisaties verbeteren.

Harmonisatie (in EU-verband en internationaal)

De implementatie van VNVR 1325 dient zoveel mogelijk geharmoniseerd plaats te vinden. De Europese Unie en de andere landen met nationale actieplannen zijn voor Nederland de eerste aanspreekpunten. Nederland is een relevante speler binnen de Europese Unie, en zal daar maximaal gebruik van maken om 1325 aan te kaarten. Naast de eerder genoemde activiteiten is het opstellen van een Europees nationaal actieplan 1325 zeer belangrijk. Ook in haar bilaterale contacten zal de Nederlandse overheid het ontwikkelen van actieplannen bevorderen. Waar nodig zullen de ondertekenaars van dit actieplan

internationaal steun verlenen aan het integreren van een genderperspectief in het beleid van internationale en multilaterale instituties. Ten slotte wordt de grote rol van de VN binnen de implementatie van 1325 erkend: de inzet van de verschillende VN-organisaties zou bij een herstructurering van de vrouwenbureaus echter minder versnipperd kunnen verlopen. Daarom ondersteunt Nederland de beoogde hervorming van de VN-genderarchitectuur²⁹.

- BZ zal grotere aandacht van de Europese Commissie bepleiten voor het thema vrouwen en gewapend conflict, en verder aandringen op het formuleren van een Europees Actieplan 1325, inclusief indicatoren op dit thema.
- De Nederlandse NGO's en vrouwenorganisaties zullen zich inzetten voor de totstandkoming van een Europees Actieplan 1325. Het net opgerichte 1325 EU partnership volgen zij hierbij nauwlettend. Het *European Peacebuilding Liaison Office* (EPLO) zou hier eventueel een faciliterende rol in kunnen spelen.
- BZ zal op bilateraal gebied de samenwerking met landen met een nationaal actieplan en gelijkgestemde landen ter bevordering van de formulering van nationale actieplannen in landen die deze nog ontberen, in het bijzonder binnen de EU, stimuleren.
- BZ, Defensie en BZK zullen waar nodig een ondersteunende rol spelen om een genderperspectief in het beleid van de eerder genoemde internationale en multilaterale organisaties aan te brengen of te verbeteren. Dit kan door technische hulp bij gendermainstreaming, het opstellen van *resource packages* en door beleidsondersteuning.
- De Nederlandse kennisinstituten zullen internationaal wetenschappelijk onderzoek en uitwisseling stimuleren op het gebied van vrouwen, vrede en veiligheid.
- De Nederlandse overheid ondersteunt de hervorming van de VN-genderarchitectuur: het organisatorisch samengaan van UNIFEM (UN Development Fund for Women), OSAGI (UN Office for the Special Advisor on Gender Issues) en DAW (UN Division for the Advancement of Women).

---

²⁹ Nederland is een voorstander van het stroomlijnen van de VN om ontwikkelingshulp. In november 2006 verscheen een rapport van het VN High Level Panel on System-Wide Coherence dat stelde dat de VN in landen 'delivering as one' diende na te streven: organisaties per land koppelen, met één leider en één budget. In dit kader werd ook gesuggereerd UNIFEM, OSAGI en DAW te laten samengaan tot één gendereenheid die onder de Onder Secretaris-Generaal komt te vallen.

Box 5: Gender Resource Package (GRP)

Samen met Duitsland, Noorwegen, Zweden, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk ondersteunt Nederland het project ‘Mainstreaming a gender perspective in multinational peacekeeping operations’ van de VN’s Department of Peacekeeping Operations (DPKO). Met de steun van deze landen heeft de DPKO een Gender Resource Package (GRP) samengesteld, bestaande uit een voorbeeld van een mandaat voor gendermainstreaming in vredesmissies en een gids voor het incorporeren van een genderperspectief in de verschillende functionele terreinen van vredesmissies, waaronder evaluatie en monitoring. Door de verankering van gender in alle aspecten van vredeshandhaving wordt een stevige basis gelegd voor verdere mainstreamingactiviteiten.

4 Vredesmissies

“Women’s presence (in peacekeeping) improves access and support for local women...it broadens the repertoire of skills and styles available within the mission, often with the effect of reducing conflict and confrontation. Gender mainstreaming is not just fair, it’s beneficial.”
- UN Department of Peacekeeping Operations³⁰

Een onderdeel van 1325 is het meer gendersensitief maken van vredesmissies. Resolutie 1325 *“roept lidstaten met klem op zorg te dragen voor een grotere vertegenwoordiging van vrouwen op alle besluitvormingsniveaus binnen nationale, regionale en internationale instellingen en organismen die zijn belast met het voorkomen, beheersen en beslechten van conflicten”*. Ook Nederland zal in haar beleid ernaar streven meer vrouwen in vredesmissies in te zetten en rekening te houden met de vrouwelijke bevolking van het land in kwestie. Bovendien is het belangrijk adequate gendertraining te verzorgen voor de deelnemers aan vredesmissies. Resolutie 1325 verzoekt dan ook de lidstaten *“deze elementen op te nemen in hun nationale opleidingsprogramma’s voor militair en civiel politiepersoneel, voorafgaand aan missies (...) en dat ook het burgerpersoneel bij vredesoperaties een soortgelijke opleiding ontvangt.”* Nederland gaat graag op dit verzoek in.

³⁰ UN DPKO, *Mainstreaming a gender perspective in multidimensional peacekeeping operations*, New York, 2001, pag. 247.

Mandaat

Het is in de eerste plaats belangrijk dat de Verenigde Naties in het mandaat dat zij geeft aan vredesmissies expliciet de rol van gender 1325 vermeldt. Dit moedigt de deelnemende landen aan zich in te zetten voor de positie van vrouwen, en legitimeert de internationale inzet op het thema. 1325 dient bovendien verankerd te worden in de operationele richtlijnen van de multilaterale organisaties die zich inzetten ten behoeve van vrede en veiligheid.

- BZ zal de opname van 1325 in alle relevante resoluties en mandaten (en *Terms of Reference* voor missies) van de VN-Veilighedsraad en opdrachten betreffende vredeshandhaving of -opbouw bepleiten.
- De overheidsinstellingen zullen in de operationele richtlijnen voor vredesmissies van de VN, de EU en de NAVO de rol van vrouwen benadrukken.
- BZ en Defensie zullen erop toezien dat 1325 wordt opgenomen in door Nederland gesteunde of uitgevoerde operaties, via operationele aanwezigingen, *masterplannen*, rapportages en evaluaties.

Gedragscodes

Het is essentieel dat, als vredeshandhavers in het buitenland opereren, zij ook het juiste voorbeeld geven. Daarom is het van belang om gedragscodes op te stellen - waar dat nog niet is gebeurd - en internationale handhaving hiervan af te dwingen. Dit kan vastlopen op de medewerking van de troepen leverende landen, die in de praktijk soms straffeloosheid toestaan of zelfs in de hand werken waar het het eigen personeel betreft.

- Medewerkers van BZ, BZK en Defensie zullen zich - ook wanneer ze onder NAVO- of VN-vlag opereren - strikt houden aan de gedragscodes die zij ten behoeve van vredesmissies mee krijgen³¹.

---

³¹ Het Ministerie van Defensie heeft haar eigen gedragscode, die zowel geldt voor elke afzonderlijke militair als ook voor de deelname van Nederlandse eenheden aan (multilaterale) vredesmissies. De gedragscode, uitgegeven in een 'Dagorder Commandant der Strijdkrachten' zet in vijf punten uiteen aan welke voorwaarden een militair dient te voldoen: professionaliteit, teamspel, verantwoordelijkheidsbesef, integriteit en het scheppen van een veilige werkomgeving. De aanbevelingen uit het recente rapport van de 'Commissie Staal' (ingesteld om onderzoek te doen naar de mate van ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht) roept op tot het expliciet formuleren van gedragsnormen, de verantwoordelijkheid voor integriteit primair bij de leidinggeevenden te leggen, de integriteitszorg bij onafhankelijke professionals te leggen en management en organisatie zo aan te passen dat een veilige werksfeer ontstaat.

- BZ en Defensie zullen haar buitenlandse partners in VN- of NAVO-verband aanspreken op naleving van gedragscodes in vredesmissies (specifiek m.b.t. seksegerelateerd geweld en seksuele uitbuiting).
- Defensie stimuleert het creëren van lokale *focal points* in internationale militaire- en politiemissies, waar anoniem aangifte kan worden gedaan van seksuele intimidatie of erger, door zowel lokale mannen en vrouwen als door vredeshandhavers.

Deskundigheid

Het is essentieel dat iedereen die uitgezonden wordt naar een (post)conflictgebied - of het nu militairen, diplomaten of ontwikkelingswerkers zijn - training ontvangt over de specifieke genderrollen van vrouwen en mannen ter plaatse. Deze training dient gestandaardiseerd te worden. Een genderperspectief in conflictsituaties levert handvatten om lokale mannen en vrouwen bij te staan in het maken van positieve veranderingen. Het is verder van belang dat deze expertise niet alleen in Nederland, maar ook internationaal aanwezig is in vredesmissies.

- De ondertekenaars van dit actieplan zullen waar mogelijk contextspecifieke training over de rollen en mogelijkheden van vrouwen geven aan civiele en militaire deelnemers aan vredesmissies.
- BZ, Defensie en BZK zullen de positie van functioneel specialisten gender op Nederlandse bases ondersteunen.
- BZ, in overleg met Defensie, zal waar mogelijk genderexperts op korte missies naar (post)conflictgebieden sturen voor technische ondersteuning. Voor expertise kan ook gebruik worden gemaakt van de NGO's, vrouwenorganisaties en kennisinstituten.
- BZ, Defensie en BZK zullen, wanneer ze betrokken zijn bij vredesmissies, bij de internationale instellingen die verantwoordelijk zijn voor assessments en trainingen aandringen op een vergrootte aandacht voor de specifieke rol van vrouwen in het vredes- en ontwikkelingsproces. De Nederlandse NGO's zullen dit ook doen bij de internationale NGO's die zich met assessment en training bezig houden.

Interne verhoudingen in de vredesmacht

Vrouwen moeten niet alleen binnen de besluitvormende instanties rond vredesmissies goed vertegenwoordigd zijn, maar ook daadwerkelijk worden uitgezonden naar het conflictgebied in kwestie. Het is vaak lastig om aan genoeg gekwalificeerde vrouwelijke militairen te komen, maar dit kan deels opgelost worden door iets te doen aan de sollicitatieprocedures voor vredesmissies. Ook zijn vrouwelijke tolken en tussenpersonen die lokale contacten kunnen opbouwen noodzakelijk, maar soms moeilijk te vinden. De ondertekenaars van dit actieplan willen het uitzenden van vrouwen op internationale missies actief bevorderen. Dit betreft niet alleen multilaterale of militaire vredesmissies: verschillende Nederlandse NGO's zetten zich in voor de ondersteuning van *civiele* vredesmissies naar conflictgebieden. Bij deze missies zijn weliswaar veel vrouwen betrokken, maar er is nog niet echt sprake van een gericht genderbeleid. Daar moet ook verandering in komen.

- Defensie, BZ en BZK zullen een groter (zo mogelijk evenredig) aandeel van vrouwen op besluitvormende posities binnen internationale organisaties waar conflict- en wederopbouwbeleid centraal staan stimuleren.
- BZ, Defensie en BZK zullen de toename van het aantal vrouwen die deelnemen aan vredes- en waarnemingsmissies in civiele (dus ook tolken en tussenpersonen) én militaire rollen van de VN, de OVSE, de EU en de NAVO stimuleren.
- Om aan de gestelde percentages voor vrouwelijke militaire deelname te kunnen voldoen, zal Defensie bezien of voor hun rekrutering, en hun inzet voor vredesmissies speciale maatregelen getroffen kunnen worden, bijvoorbeeld met betrekking tot sollicitaties op uitgezonden posities en ouderschapsregelingen bij uitzendingen. Uiteraard dienen vrouwelijke en mannelijke militairen aan hetzelfde profiel te voldoen.
- De Nederlandse NGO's ondersteunen het werk van civiele vredesmissies door internationale NGO's. BZ zal deze inzet waar mogelijk stimuleren, op voorwaarde dat er sprake is van een evenredige deelname van vrouwen, ook in staffuncties, en van een gericht beleid om de positie van vrouwen in de betreffende conflictgebieden te versterken.

Box 6: Indiase vrouwelijke politie-eenheid in Liberia

In februari 2007 is, pas voor de tweede keer in de geschiedenis van vredesoperaties, een volledig vrouwelijke politie-eenheid ingezet in Liberia. Deze Indiase eenheid is onderdeel van een gespecialiseerde eenheid, de *Formed Police Unit*, en wordt gevormd door vrouwelijke vrijwilligers uit heel India, die ervaring hebben met *counter-insurgency* operaties in onder andere Kasjmir. De eenheid wordt speciaal ingezet wegens hun dempende invloed op rellen, en voor het trainen van vrouwelijke politie-agenten. De inzet van de Indiase vrouwen eenheid had een enorme toename van aanmeldingen van Liberiaanse vrouwen voor de politiemacht tot gevolg.

5 Afstemming en coördinatie

De voorgaande vier hoofdstukken hebben uiteen gezet op welke gebieden de ondertekenaars van dit actieplan zich willen profileren, en welke acties zij willen ondernemen om de positie van vrouwen wereldwijd te verbeteren. Voor de uitwerking van deze ambitieuze plannen is het echter essentieel dat de inzet op de vier gebieden gecoördineerd plaats vindt. Daarom dienen in Nederland afspraken gemaakt te worden tussen de ondertekenaars van dit actieplan. Wat gaat Nederland doen om de samenwerking op bovenstaande gebieden effectief te laten verlopen? Allereerst dient er meer onderzoek plaats te vinden naar vrouwen, vrede en veiligheid. Vervolgens willen we inventariseren wat ieder van ons te bieden heeft en hoe we elkaar effectief kunnen aanvullen. Er dient een coördinatiemechanisme opgezet te worden om effectief te kunnen samenwerken, en elkaar aan te kunnen spreken op elkaars verantwoordelijkheden. Wederzijdse ondersteuning vindt zo óók makkelijker plaats. Bovendien moet de rapportage over de 1325-activiteiten binnen onze gezamenlijke inzet nauwlettend worden gemonitord en geëvalueerd. Ten slotte is het noodzakelijk dat wij gezamenlijk, naar elkaar en naar de buitenwereld toe communiceren hoe onze voortgang verloopt op het gebied van 1325.

Onderzoek

Vanwege de grote dynamiek in conflictgebieden en omdat er altijd sprake is van voortschrijdend inzicht mag het onderzoek naar de rol van vrouwen in (post)

conflictsituaties niet stilstaan; dit kan ook gendertrainingen alleen maar ten goede komen. Er is dus behoefte aan hoogwaardig wetenschappelijk onderzoek, in het bijzonder naar werkbare *case studies*, om de huidige inzichten over de rollen en mogelijkheden van vrouwen in conflict te verbeteren. De ondertekenaars van dit plan willen in hun beleid meer prioriteit geven aan gerichte gendertrainingen en wetenschappelijk onderzoek.

- BZ zal bezien of er meer geld beschikbaar gesteld kan worden voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek naar de rol van vrouwen in conflict en ontwikkeling door kennisinstituten en NGO's. De betrokken ministeries zullen bovendien meer gaan samenwerken met onderzoeksinstituten die zich richten op gender, conflict en wederopbouw.
- BZ streeft naar het opstellen van een eigen kennis- en onderzoeksstrategie voor het thema vrouwen, vrede en veiligheid. Deze zou bij de emancipatie- en vredesopbouwdirecties kunnen worden belegd. Bovendien kan worden bekeken of er binnen een *IS-Academy* op dit terrein aandacht aan het thema gender kan worden gegeven.
- De kennisinstituten en NGO's zullen waar relevant onderzoeksprogramma's opstellen voor onderzoek naar het thema gender, vrede en veiligheid. De kennisinstituten zullen op korte termijn een agenda met een aantal prioritaire onderzoeksthema's opstellen, die zowel academische als beleidsrelevante onderwerpen zal bevatten.

Afstemming

Om stappen vooruit te zetten in de implementatie van de in dit plan genoemde actiepunten, is afstemming en samenwerking tussen de verschillende actoren noodzakelijk. De ondertekenaars van dit actieplan zullen 1325 opnemen in hun beleids- en bedrijfsplan, kennis uitwisselen en hun inzet zo nauwkeurig mogelijk coördineren. Daarom wordt een mechanisme opgezet om de betrokken instellingen met elkaar in continue dialoog te houden over de implementatie van 1325. Dit geeft de verschillende partners ook de mogelijkheid om elkaar aan wederzijdse verplichtingen te houden.

- De ondertekenaars van dit actieplan zullen de positie van vrouwen, alsmede een genderperspectief in het algemeen, in (post)conflictsituaties terug laten komen in alle beleidskaders, notities, landenstrategieën en andere stukken die op enigerlei manier aan dit onderwerp raken. Dit nationaal actieplan dient daarbij expliciet als leidend document.

- De ondertekenaars van dit actieplan zullen de kennis van hun medewerkers op het gebied van gender, vrede en veiligheid waar nodig vergroten door middel van trainingen en workshops.
- De ondertekenaars van dit actieplan zullen gezamenlijk een adequate coördinatiestructuur opzetten voor het uitvoeren en monitoren van resolutie 1325 en dit nationale actieplan, mogelijk via een terugkerende taakgroep bestaande uit vertegenwoordigers van de betrokken instellingen. Buitenlandse Zaken zal hiervoor de organisatie en coördinatie op zich nemen.

Monitoring en evaluatie

Om continue aandacht voor het thema vrouwen, vrede en veiligheid te waarborgen, om de kwaliteit van veiligheids- en ontwikkelingsbijdragen te verzekeren en hiervan te leren, is het essentieel dat er periodieke (tussentijdse) monitoring- en evaluatiemomenten zijn die zich specifiek richten op de rol van vrouwen voor, tijdens en na conflictsituaties. Dit gebeurt op dit moment nog te weinig: zo wordt er nog zelden sekse-specifieke informatie ingewonnen. Daar is een goede afstemming voor vereist, binnen de Rijksoverheid en met het maatschappelijk middenveld, omdat het soms ontbreekt aan inzicht over de aanwezige diensten en kennis die in (post)conflictgebieden aanwezig zijn.

- De overheidsinstellingen zullen bezien of het mogelijk is een o-meting uit te voeren, die vaststelt hoeveel haar instituties op dat moment aan financiële middelen en middelen aan de implementatie van 1325 besteden.
- De ondertekenaars van dit actieplan zullen aandacht besteden aan genderspecten bij evaluaties van vredesmissies en de andersoortige inzet van middelen in (post)conflictsituaties en in de rapportage door alle betrokken actoren apart informatie inwinnen over de rollen en posities van vrouwen en mannen.
- De Nederlandse NGO's zullen doorgaan met het ontwikkelen van een instrumentarium voor het bepalen van de impact van conflict en wederopbouw, en van de projecten van haar partnerorganisaties, op vrouwen en vrouwenrechten en hierover regelmatig rapporteren.
- De Nederlandse NGO's en vrouwenorganisaties zullen in internationaal verband samenwerken om monitorsystemen op te zetten om de internationale voortgang van de implementatie van 1325 bij te houden.
- De ondertekenaars zullen er nationaal en internationaal voor waken dat gender en vrouwenrechten niet worden misbruikt ter rechtvaardiging van andere agenda's dan die van *gender justice*.

Amnesty International heeft een monitoringssysteem opgezet om voortgang ten aanzien van de implementatie van de EU richtlijnen ten aanzien van mensenrechten te monitoren. In 2006 werd de eerste evaluatie met dit instrumentarium gedaan in Angola, China, Ethiopië, Mozambique, Rusland, Tunesië, Iran en Turkije.

Communicatie

Als laatste aandachtspunt van dit actieplan is het belangrijk dat de ondertekenaars van dit actieplan zich inzetten om onze voortgang op het gebied van de implementatie van 1325 naar buiten toe communiceren. Dat betekent dat internationaal duidelijk gemaakt moet worden dat Nederland de verbetering van de positie van vrouwen serieus neemt, en vrouwen als actieve partners erkent in het bereiken van een duurzame vrede. Wij moeten verder onszelf als instituties garant stellen voor de punten die in dit actieplan opgesomd zijn, en daarom openlijk over onze voortgang rapporteren.

- BZ zal, in samenwerking met het maatschappelijk middenveld, werken aan een internationale mediastrategie op het gebied van vrouwen in conflict-situaties, waarmee aandacht gevestigd kan worden op de rol van vrouwen als actoren, en niet alleen slachtoffers. Dit heeft eveneens vergroting van het draagvlak voor gendermainstreaming tot doel.
- BZ streeft naar de voortzetting van de in 2006 door haar uitgereikte '1325-prijs'³², en zal het overnemen van deze in principe roulerende verantwoordelijkheid met haar buitenlandse partners - zowel bilateraal als in een multilateraal kader - opnemen.
- De ondertekenaars van dit actieplan zullen gezamenlijk naar buiten toe communiceren over onze voortgang op het gebied van de implementatie van 1325.

Tenslotte: al de in dit actieplan genoemde instellingen nemen de verantwoordelijkheid op zich voor het monitoren van de uitvoering van de actiepunten die in dit actieplan uiteen zijn gezet, en voor het hierop aanspreken van de verantwoordelijke instellingen. Dit staat de willekeurige lezer van dit stuk eveneens vrij.

³² De '1325-prijs' was destijds ingesteld door de Taskforce Vrouwen, Veiligheid en Conflict. De prijs is bedoeld voor een persoon of organisatie die zich uitmuntend heeft ingezet ten behoeve van vrouwenrechten, en in 2006 uitgereikt aan mensenrechtenactiviste Edwina 'sugars' Cooper. De bedoeling was dat uitreiking van de prijs rouleerde onder landen met een Nationaal Actieplan, maar dit heeft sinds 2006 nog geen vervolg gekregen.

Conclusie

“We all do gender. We do gender every day, every minute, from birth to death.”

- Bunie Matlanyane Sexwale³³

Nederland zet zichzelf een ambitieuze agenda met de implementatie van dit Nationaal Actieplan, ‘Op de bres voor Vrouwen, Vrede en Veiligheid’. De komende vier jaar en verder, zullen de in dit plan genoemde organisaties zich afzonderlijk en gezamenlijk inzetten om wereldwijd een verschil te maken voor vrouwen, vrede en veiligheid. Daartoe zullen ze in constante dialoog blijven, elkaars voortgang toetsen, en boven alles elkaar waar mogelijk ondersteunen. De Nederlandse overheidsinstellingen, NGO’s en kennisinstituten hebben uiteindelijk een zelfde doel voor ogen: de verregaande positieverbetering van vrouwen in (post)conflictlanden. Dit gebeurt door het gebruik van het instrumentarium van de mensenrechten, door de verankering van de rol van vrouwen in alle facetten van het vredesproces en de wederopbouw, door internationale samenwerking, en bovenal: door lokale vrouwen en mannen zélf de leiding te geven in hun verdere ontwikkeling.

De aanneming van dit actieplan is een startschot voor de hernieuwde samenwerking tussen deze verschillende actoren.

Fotografie: Ralph Dekkers (DRC).

33 Bunie Matlanyane Sexwale, tijdens IFOR WPP's 'training of trainers', 2002, geciteerd in *Just words: quotations on gender, non-violence and peace*, Shelley Anderson, IFOR, 2005, pg. 19.

Matrix van de Actiepunten

Aandachtsgebied	Doel	Activiteit	Uitvoerder
1. (Internationale) juridische kader	Nationale wetgeving in (post)conflictland beschermt vrouwenrechten	Nationale wetgeving in lijn brengen met int. mensenrechten, aanspreken op overtreding	BZ
		Beschermen van vrouwenrechten in onofficiële rechtssystemen	Allen
	Mensen opgeleid om zelfstandig mensenrechten-schendingen aan te kaarten	Stimuleren van training werknemers in juridische sector	BZ, NGO's, WO ³⁴
		Stimuleren van juridische training voor personeel vredesmissies	BZ
	Vervolging van schenders van mensenrechten	Veroordelen straffeloosheid, bestrijding en vervolging stimuleren	BZ, Defensie, BZK, NGO's
		Dialogoog onderhouden met lokale NGO's, scholing en training stimuleren	BZ, NGO's
	Slachtofferhulp geïnstitutionaliseerd	Monitoren veiligheid vrouwen bij procesgang	BZ, BZK, Defensie, NGO's
		Ondersteunen van leveren psycho-sociale hulp	BZ, NGO's

34 WO: Vrouwen- en Vredesorganisaties.

	Schendingen van vrouwenrechten openbaar	Solidariteit en steun geven, leiderschap stimuleren, sociale cohesie versterken	WVO
		Stimuleren van toegang vrouwen tot media	BZ, NGO's
		Via int. netwerken stem geven aan vrouwen	WVO
2. Preventie, bemiddeling en wederopbouw	Rol vrouwen in conflictpreventie geïnstitutionaliseerd	Opzetten stabiliteitsdialogoog tussen ondertekenaars	Allen (BZ coördineert)
	Rol vrouwen bij bemiddeling geïnstitutionaliseerd	Stimuleren uitwisseling van kennis	Allen (BZ coördineert)
		Gelijke vertegenwoordiging vrouwen bij onderhandelingen stimuleren	Allen
		Consultatie over en weer om rol vrouwen bij specifieke gevallen te bepalen	BZ, NGO's
	Rol vrouwen in wederopbouw geïnstitutionaliseerd	Inzetten van opgeleide (lokale) vrouwen bij bemiddeling	BZ, NGO's
		Rekening houden met behoeftes vrouwen in DDR	BZ, Defensie, BZK, NGO's
		Stimuleren opzetten van niet-militaire DDR-processen voor vrouwen die niet actief aan de	BZ, NGO's

	gewapende strijd hebben deelgenomen	
	Opzetten en stimuleren DDR- programma's die zich op reïntegratie richten	NGO's, BZ
	Opname en training vrouwen in alle veiligheidsinstituties	BZ, Defensie, BZK
	Contacten ondertekenaars faciliteren om rol vrouwen in SSR te bevestigen	Allen (BZ faciliteert)
	Ervaring, deskundigheid en kennis delen met SSR-beoefenaars	WO
	Projecten en activiteiten om vrouwen bij verzoening te betrekken	NGO's
	Activiteiten t.b.v. netwerken van lokale vrouwen voor verzoening.	WO
Vrouwen hebben mogelijkheid zelf ontwikkeling in hand te nemen	Genderspecifiek behoefteonderzoek bij programma's, vrouwen toegang verschaffen	BZ, NGO's
	Ambassades identificeren projecten o.g.v. 1325	BZ

			Aanstellen genderexpertise op posten	BZ
			Aanstellen focal points gender op ambassades	BZ
			Genderperspectief in stabiliteitsfonds hanteren	BZ
			Capaciteitsopbouw vrouwen voor besluitvorming, hervorming e.d.	BZ
			Stimuleren gelijke bezits-, grond- en erf-rechten vrouwen	BZ, NGO's, WO
			Scholing vrouwen, onder meer in SRGR	BZ, NGO's
3. Internationale Samenwerking	Verdere implementatie van 1325 binnen internationale en multilaterale organisaties		Implementatie 1325 aan-kaarten binnen alle beschikbare internationale fora	Allen
			Aandringen op participatie vrouwen in conflict-preventie, bemiddeling etc.	BZ, Defensie, BZK, NGO's
			Verbetering informatie-voorziening NLS beleid	BZ
	Internationale inzet op 1325 vindt meer geharmoniseerd plaats		Aandacht van EC vragen voor thema, aandringen op Europees Actieplan 1325	BZ

		<p>Internationale samenwerking en afstemming met andere NGO's en vrouwennetwerken t.b.v. Europees Actieplan</p> <p>Bilateraal aankaarten van opstellen NAP</p> <p>Steun bieden bij verbetering genderelementen bij internationale organisaties</p> <p>Stimuleren van internationaal wetenschappelijk onderzoek naar vrouwen, vrede, veiligheid</p> <p>Ondersteuning van hervormen VN genderarchitectuur</p>	<p>NGO's</p> <p>BZ</p> <p>BZ, Defensie, BZK</p> <p>Kennisinstituten</p> <p>BZ</p>
4. Vredesmissies	<p>Rol van vrouwen verankerd in aanpak van vredesmissie</p> <p>Vredeshandhavers gedragen zich con-</p>	<p>Stimuleren opname van 1325 in resoluties, mandaten, <i>terms of reference</i></p> <p>Stimuleren verankering rol vrouwen in operationele richtlijnen VN, NAVO, EU</p> <p>Opnemen 1325 in door NL gesteunde of uitgevoerde operaties</p> <p>Handhaving van gedragscodes</p>	<p>BZ</p> <p>BZ, Defensie, BZK</p> <p>BZ, Defensie</p> <p>BZ, Defensie, BZK</p>

form geldende norm	Aanspreken buitenlandse partners op gedrag in vredesmissie	BZ, Defensie
	Stimuleren van het opzetten van lokale <i>focal points</i> waar aangifte kan worden gedaan	Defensie
Deelnemers vredesmissie beschikken over noodzakelijke genderexpertise	Geven van gerichte training over rollen en mogelijkheden van vrouwen	Allen
	Ondersteunen positie van functioneel specialisten gender	BZ, Defensie, BZK
	Uitsturen van genderexperts op korte missies	BZ, Defensie
	Aandacht voor gendertraining vragen bij internationale instellingen en NGO's	BZ, Defensie, BZK, NGO's
Man-vrouw-verhoudingen in vredesmacht zijn in balans	Stimuleren toename aantal vrouwen in internationale organisaties	BZ, Defensie, BZK
	Stimuleren toename aantal vrouwen in civiele en militaire rollen in missies	BZ, Defensie, BZK
	Bezien of rekrutering en uitzending van vrouwelijke militairen vergemakkelijkt kan worden	Defensie

5. Afstemming en coördinatie	Onderzoek naar vrouwen, vrede en veiligheid is geïntensiveerd	Ondersteunen van civiele vredesmissies	NGO's, VVO, BZ
		Bezien of financiering onderzoek verhoogd kan worden	BZ
		Meer samenwerken met kennisinstututen	BZ, Defensie, BZK
		Opstellen van onderzoeksstrategie naar vrouwen, vrede, veiligheid	BZ
		Ontwikkelen van onderzoeksprogramma's	Kennisinstututen, NWO, NGO's
	Verbetering van de afstemming en samenwerking tussen de ondertekenaars	Positie van vrouwen in (post)conflictlanden terug laten komen in beleid	BZ, Defensie, BZK, NGO's
		Trainingen en workshops o.g.v. gender organiseren voor medewerkers	Allen
		Zorg dragen voor actieve uitwisseling binnen het maatschappelijk middenveld	NGO's (social change networks)
		Opzetten van een coördinatiestructuur voor uitvoeren en monitoren 1325	Allen (BZ coördineert)

Implementatie 1325 wordt beter gemonitord en geëvalueerd	Mogelijkheid beziën of o-meting uitgevoerd kan worden	BZ, Defensie, BZK
	Evaluaties en rapportages genderspecifiek maken	Allen
	Ontwikkelen van een instrumentarium voor meten van invloed conflict op vrouwen	NGO's
	Internationaal samenwerken t.b.v. opzetten van monitorsysteem	NGO's, WVO
	Waken voor misbruik gender voor andere agenda's dan gender justice	Allen
Communicatie over implementatie 1325 is verbeterd	Opzetten van een internationale mediastrategie t.b.v. vrouwen, vrede en veiligheid	BZ, NGO's
	Voortzetting van 1325-prijs stimuleren	BZ
	Gezamenlijk naar buiten toe communiceren over implementatie	Allen

Afkortingen

BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken/ Ontwikkelingssamenwerking
BZK	Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
CIMIC	Civil-Military Cooperation
DDR	Disarmament, Demobilisation and Reintegration
Def	Ministerie van Defensie
DPKO	Department of Peacekeeping Operations (VN)
DSI/ER	Directie Sociale en Institutionele Ontwikkeling, afdeling Emancipatiethema's en Rechten
ICC	International Criminal Court
IDP	Internally Displaced Person
IMF	International Monetary Fund
MDG's	Millennium Development Goals
NGO	Non-Governmental Organisation
OS	Ontwikkelingssamenwerking
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
SRGR	Seksuele en Reproductieve Gezondheid en Rechten
SSR	Security Sector reform
ToR	Terms of Reference
UNIFEM	United Nations Development Fund for Women
UN-INSTRAW	United Nations International Research and Training Institute for the Advancement of Women
WHO	World Health Organisation

Literatuur

- Anderson, Shelley (red.), *Just Words: quotations on gender, non-violence and peace*, the International Fellowship of Reconciliation (IFOR), 2005.
- Bastick, M., Grimm, K., Kunz, R., *Sexual violence in armed conflict; global overview and implications for the security sector*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Genève, 2007.
- Bouta, T., *Towards a Dutch policy on gender and Disarmament, demobilisation and reintegration*, Clingendael/Conflict Research Unit, in opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Den Haag, 2006.
- Bouta, T., Frerks, G., Bannon, *Gender, Conflict and Development*, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank. Washington D.C., 2005.
- *Een zaak van iedereen: investeren in ontwikkeling in een veranderende wereld*, beleidsbrief aan de Tweede kamer, Ministerie van Buitenlandse Zaken, 16 oktober 2007.
- *Goede wil alleen is niet genoeg; Nederlands genderbeleid in Afghanistan, Jemen, Burkina Faso, Guatemala en Bangladesh*, Uitgave Ministerie van Buitenlandse Zaken, DSI/ER, februari 2007.
- Greenberg, M.E., Zucherman, E., *The Gender Dimensions of Post-Conflict Reconstruction: The Challenges in Development Aid*, United Nations University-World Institute for Development Economics Research, Research Paper no. 2006/62, Helsinki, 2006.
- *Guidelines for Gender-based Violence Interventions in Humanitarian Settings: Focusing on prevention of and response to sexual violence in emergencies* (2005) Geneva: Inter-Agency Standing Committee.
- Kerkhofs, A., Poort-Van Eden, J., *Vrouwen Vrede Veiligheid. Wat is resolutie 1325 van de VN Veiligheidsraad? Stuurgroep van het platform VDV*, Uitgeverij De Briefhoofden, Den Haag, 2006.
- *Meer kansen voor vrouwen: emancipatiebeleid 2008-2011*, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, oktober 2007.
- McKay en Mazurana, 2004. *Where Are The Girls? Girls in Fighting Forces in Northern Uganda, Sierra Leone and Mozambique: Their Lives during and after War.*

- Montreal: Rights and Democracy Institute, 2004.
- Moser, C.O.N. & F.C. Clark *Victims, Perpetrators or Actors? Gender, Armed Conflict and Political Violence*. Zed Books, London, 2001.
  - OECD DAC *Handbook on Security Sector Reform (SSR) ; supporting security and justice*, OECD 2007.
  - Olsson, L. en Tryggestad, T. (red.), *Women and International Peacekeeping*, Frank Cass Publishers, London/ Portland OR, 2001.
  - Oxfam International: *OI policy compendium note on gender issues in conflict and humanitarian crises*.
  - Rao, Aruna *Making institutions work for Women (2005)*, *Society for International development* 1011-6370/05.
  - Rehn, E. Johnson-Sirleaf, E., *Women, War, Peace: The independent experts' assessment on the impact of armed conflict on women and womens' roles in peacebuilding*, UNIFEM, New York, 2002.
  - Slotdocument Taskforce "Vrouwen, Veiligheid en Conflict". In opdracht van SZW, Defensie, Ministerie BZ en BZK. 2006.
  - Spoedcursus 1325. Toelichting op Veiligheidsraadresolutie 1325 over Vrouwen, Vrede en Conflict. In opdracht van het Ministerie van BZ, BZK, Defensie en EZ.
  - Sweetman, C. (red.) *Gender, Peacebuilding and Reconstruction*, Oxfam, Oxford, 2001.
  - UNIFEM, *Getting it Right, Doing it Right: Gender and disarmament, demobilisation and reintegration*, New York, 2004.
  - Valasek, Kristin, *Securing equality, engendering peace; a guide to policy and planning on women, peace and security (UN SCR 1325)*, UN-INSTRAW, Santo Domingo 2006.
  - Vlachová, M. & BIASON, L., *Women in an Insecure World. Violence against Women. Facts, Figures and Analysis*, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Genève, 2005.
  - *Wederopbouw na gewapend conflict*, notitie door de Ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie en Economische Zaken, Den Haag, september 2005.
  - *Women's caucus for gender justice, Public hearing on crimes against women in recent wars and conflicts; a compilation of testimonies*, December 2000.

Nationale Actieplannen

Canada:

Towards a Canadian National Action Plan to implement security Council Resolution 1325 on Women, peace and Security http://www.dfait-maeci.gc.ca/foreign_policy/human-rights/pdf/Women_PeaceSecurity-en.pdf.

Denemarken:

Danske initiativer til national og international gennemførelse af Sikkerhedsrådsresolution 1325 om Kvinder, Fred og Sikkerhed (alleen in het Deens) <http://forsvaret.dk/NR/rdonlyres/BFA01660-285B-416E-BFB7-2AoE8E0g8ED5/16352/FMogUMfællesnotatFN1325.pdf>.

Noorwegen:

The Norwegian government's Action Plan for the implementation of UN security council resolution 1325 (2000) on women, peace and security http://www.regjeringen.no/upload/kilde/ud/rap/2006/0004/ddd/pdfv/279831-actionplan_resolution1325.pdf.

Oostenrijk:

Austrian Action Plan on implementing Security Council resolution 1325 (2000) http://www.bmeia.gv.at/up-media/4328_action_plan.pdf.

Verenigd Koninkrijk:

UNSCR 1325- United Kingdom high level National Action Plan <http://www.fco.gov.uk/Files/kfile/AP%20High%20Level%20%20Outcomes%20-Jano6%20-%20Final.pdf>.

Zweden:

The Swedish Government's Action Plan to implement Security Council Resolution 1325 (2000) on women, peace and security <http://www.peacewomen.org/national/Sweden.pdf>.

Zwitserland:

Schweizerische Eidgenossenschaft: National Action Plan for the Implementation of UN Security Council Resolution 1325 (2000) on Women, peace and security <http://www.peacewomen.org/un/UN1325/SwissActionPlan.pdf>.

Bijlagen

Resolutie 1325 (2000)

Aanvaard door de Veiligheidsraad tijdens zijn 4213de zitting op 31 oktober 2000

De Veiligheidsraad:

Verwijzend naar zijn resoluties 1261 (1999) van 25 augustus 1999, 1265 (1999) van 17 september 1999, 1296 (2000) van 19 april 2000 en 1314 (2000) van 11 augustus 2000, naar de verklaringen van zijn Voorzitter dienaangaande, en ook verwijzend naar de persverklaring van zijn Voorzitter ter gelegenheid van de Dag van de Verenigde Naties voor de rechten van vrouwen en de internationale vrede (de “Internationale Vrouwendag”) op 8 maart 2000 (SC/6816),

Tevens verwijzend naar de in de Verklaring en het Actieprogramma van Beijing (A/52/231) neergelegde verplichtingen, evenals de verbintenissen vervat in het slotdocument van de 23ste Bijzondere Zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over het thema “Vrouwen 2000: seksegelijkheid, ontwikkeling en vrede voor de 21ste eeuw” (A/S-23/10/Rev.1), meer in het bijzonder de verbintenissen betreffende vrouwen en gewapende conflicten,

Zich rekenschap gevend van de doelstellingen en beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en van de hoofdverantwoordelijkheid die het Handvest de Veiligheidsraad toekent voor de handhaving van de internationale vrede en veiligheid,

Uitdrukking gevend aan zijn zorg om het feit dat burgers, in het bijzonder vrouwen en kinderen, de overgrote meerderheid uitmaken van hen die de nadelige gevolgen ondervinden van gewapende conflicten, onder meer als vluchtelingen en ontheemden, en dat dezen steeds vaker het doelwit vormen van strijders en gewapende onderdelen, en onder erkenning van de daaruit voortvloeiende impact op duurzame vrede en verzoening,

Opnieuw bevestigend de belangrijke rol van vrouwen bij het voorkomen en oplossen van conflicten en bij de opbouw van vrede, en nadruk leggend op het belang van hun deelname aan en volledige betrokkenheid, op voet van gelijkheid, bij alle inspanningen ter handhaving en bevordering van vrede en veiligheid, en op de noodzaak om hun rol te verbreden in de besluitvorming rond het voorkomen en oplossen van conflicten,

Voorts herbevestigend de noodzaak van de volledige tenuitvoerlegging van de regels van humanitair recht en van de mensenrechten die gedurende en na afloop van conflicten de rechten van vrouwen en meisjes beschermen,

Benadrukkend de noodzaak dat alle partijen bij programma's inzake mijnopruijing en voorlichting rond mijnen rekening houden met de bijzondere behoeften van vrouwen en meisjes,

Erkennend de dringende noodzaak van het aanvaarden van het 'genderperspectief' als vanzelfsprekend aspect van vredesoperaties, en in dat verband kennisnemend van de "Verklaring van Windhoek" en het "Actieplan van Namibië" betreffende het genderperspectief als vast aandachtspunt in multidimensionale operaties ter ondersteuning van de vrede (S/2000/693),

Tevens erkennend het belang van de aanbeveling vervat in de verklaring die zijn Voorzitter op 8 maart 2000 aflegde voor de pers betreffende de gerichte opleiding - op het gebied van de bescherming, bijzondere behoeften en mensenrechten van vrouwen en kinderen in conflictsituaties - van al het personeel betrokken bij vredesoperaties,

Erkennend dat begrip van de gevolgen van gewapende conflicten op vrouwen en meisjes, en doeltreffend institutioneel optreden om hun bescherming en volledige deelname aan vredesprocessen te waarborgen aanzienlijk kan bijdragen tot de handhaving en bevordering van de internationale vrede en veiligheid,

Wijzend op de noodzaak van nog degelijker gegevensbestanden over de impact van gewapende conflicten op vrouwen en meisjes,

1. *Roept Lid-Staten met klem op zorg te dragen voor een grotere vertegenwoordiging van vrouwen op alle besluitvormingsniveaus binnen nationale, regionale en internationale instellingen en organismen die zijn belast met het voorkomen, beheersen en beslechten van conflicten;*

2. *Spoort de Secretaris-Generaal aan tot uitvoering van zijn strategisch actieplan (A/49/587) betreffende de vergrote deelname van vrouwen op besluitvormingsniveaus rond conflictoplossing en vredesprocessen;*
3. *Roept met klem de Secretaris-Generaal op meer vrouwen te benoemen als speciale vertegenwoordigers en gezanten die namens hem goede diensten aanbieden en roept Lid-Staten op in dat licht kandidaten voor te dragen bij de Secretaris-Generaal voor opname in een geregeld geactualiseerde, centrale lijst van gegadigden;*
4. *Roept voorts met klem de Secretaris-Generaal op de rol en bijdrage van vrouwen in veldoperaties van de Verenigde Naties te verbreden, in het bijzonder in de gelederen van de militaire waarnemers, civiele politiediensten en personeel belast met mensenrechten en humanitaire acties;*
5. *Geeft uitdrukking aan zijn bereidheid om het genderperspectief en vaste plaats te geven in vredesoperaties, en roept de Secretaris-Generaal met klem op om waar van toepassing seksegerelateerde aandachtspunten op te nemen in veldoperaties;*
6. *Verzoekt de Secretaris-Generaal de Lid-Staten te voorzien van richtlijnen en materiaal voor opleidingen inzake de bescherming, de rechten en de bijzondere behoeften van vrouwen, evenals voor scholing betreffende het belang van de betrokkenheid van vrouwen bij maatregelen voor de handhaving en opbouw van vrede, nodigt Lid-Staten uit deze elementen - en ook cursussen rond HIV/AIDS-voorlichting - op te nemen in hun nationale opleidingsprogramma's voor militair en civiel politiepersoneel, voorafgaand aan missies, en verzoekt de Secretaris-Generaal voorts ervoor in te staan dat ook het burgerpersoneel bij vredesoperaties een soortgelijke opleiding ontvangt;*
7. *Roept Lid-Staten met klem op hun vrijwillige financiële, technische en logistieke ondersteuning van opleidingen rond seksegerelateerde kwesties te vergroten, met inbegrip van dergelijke opleidingen verzorgd door fondsen en programma's zoals het VN-Vrouwenfonds (UNIFEM), het VN-Kinderfonds (UNICEF) en het Bureau van de Hoge VN-Commissaris voor Vluchtelingen (UNHCR) en andere relevante organen;*
8. *Roept alle betrokkenen op bij onderhandelingen over en tenuitvoerlegging van vredesafspraken een genderperspectief te kiezen, met bijzondere aandacht voor onder meer:*
  - (a) *de speciale behoeften van vrouwen en meisjes bij terugkeer en vestiging in hun vaderland, bij hun reïntegratie en bij wederopbouwprojecten na conflicten;*
  - (b) *maatregelen ter ondersteuning van plaatselijke vredesinitiatieven van*

vrouwen en autochtone processen voor het oplossen van conflicten, en voor maatregelen om vrouwen te betrekken bij andere mechanismen bij de implementatie van vredesakkoorden;

(c) maatregelen die instaan voor de bescherming en naleving van de mensenrechten van vrouwen en meisjes, in het bijzonder voor zover deze de grondwet, het kiesstelsel, politie en justitie aangaan;

9. Doet een beroep op alle partijen bij een gewapend conflict om zich volledig te voegen naar de internationaal rechtsregels die van toepassing zijn op de rechten en de bescherming van vrouwen en meisjes, vooral als leden van de burgerbevolking, in het bijzonder de verplichtingen die op hen van toepassing zijn krachtens de Geneefse Verdragen van 1949 (en de Aanvullende Procollen daarbij van 1977), het Vluchtelingenverdrag van 1951 (en het Protocol daarbij van 1967), het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie jegens vrouwen van 1979 (en het Facultatief Protocol daarbij van 1999) en het VN-Verdrag inzake de rechten van het kind van 1989 (en de twee Facultatieve Protocollen daarbij van 25 mei 2000), en om zich bewust te zijn van de bepalingen dienaangaande zoals verwoord in het Statuut van Rome van het Internationaal Strafhof;
10. Doet een beroep op alle partijen bij een gewapend conflict om speciale maatregelen te treffen ter bescherming van vrouwen en meisjes tegen seksegerelateerd geweld, in het bijzonder verkrachting en andere vormen van seksueel geweld, en tegen alle andere vormen van geweld in het kader van gewapende conflicten;
11. Benadrukt de verantwoordelijkheid van alle Staten om een einde te stellen aan straffeloosheid en over te gaan tot vervolging van verdachten van volkenmoord, misdaden tegen de menselijkheid en oorlogsmisdaden, waaronder misdaden in de vorm van seksueel en ander geweld tegen vrouwen en meisjes, en wijst nadrukkelijk op de noodzaak om dergelijke misdaden voor zover mogelijk uit te sluiten van amnestiemaatregelen;
12. Doet een beroep op alle partijen bij een gewapend conflict om het civiele en humanitaire karakter van vluchtelingenkampen en -nederzettingen te eerbiedigen en om rekening te houden met de bijzondere behoeften van vrouwen en meisjes, ook bij de opzet en inrichting van die plaatsen, en herinnert in dat opzicht aan zijn resolutie 1208 (1998) van 19 november 1998 en 1296 (2000) van 19 april 2000;
13. Spoort iedereen aan die betrokken is bij programma's voor ontwapening, demobilisatie en reïntegratie om de verschillende behoeften van mannelijke en vrouwelijke oud-strijders ter harte te nemen, evenals die van de personen die van hen afhankelijk zijn;

14. Bevestigt opnieuw zijn bereidheid om wanneer maatregelen worden getroffen krachtens Artikel 41 van het Handvest van de Verenigde Naties, de mogelijke impact van die maatregelen op de burgerbevolking te overwegen en rekening te houden met de bijzondere behoeften van vrouwen en meisjes, teneinde op humanitaire gronden uitzonderingssituaties toe te staan;
15. Geeft uitdrukking aan zijn bereidheid ervoor in te staan dat missies van de Veiligheidsraad rekening houden met seksegerelateerde kwesties en de rechten van vrouwen, onder meer via overleg met lokale en internationale vrouwenorganisaties;
16. Nodigt de Secretaris-Generaal uit onderzoek te laten verrichten naar de impact van gewapende conflicten op vrouwen en meisjes, naar de rol van vrouwen in vredesprocessen en naar de seksegerelateerde aspecten in vredesprocessen en conflictoplossing, en nodigt hem voorts uit de Veiligheidsraad een verslag te presenteren met de resultaten van die studie en die voorts beschikbaar te stellen aan alle Lid-Staten van de Verenigde Naties;
17. Verzoekt de Secretaris-Generaal om, waar aangewezen, in zijn verslaglegging aan de Veiligheidsraad melding te maken van de voortgang bij het opnemen van seksegerelateerde aangelegenheden in het standaardbeleid van vredesmissies en van alle andere aanverwante aspecten in verband met vrouwen en meisjes;
18. Besluit deze aangelegenheid actief en op de voet te volgen.

Aanbevelingen uit het slotdocument Taskforce ‘Vrouwen, Veiligheid en Conflict’

Ondanks dat de Taskforce ‘Vrouwen, Veiligheid en Conflict’ (WC) formeel is opgeheven er de afgelopen jaren al veel is bereikt, vergt de daadwerkelijke implementatie van een genderbenadering in naoorlogse wederopbouw blijvende inzet van ambtenaren, politici en het maatschappelijk middenveld. Aan hen, en aan het kabinet in het bijzonder, richt de Taskforce WC onderstaande aanbevelingen:

Op nationaal niveau:

- De coördinatie van het thema vrouwen, veiligheid en conflict zou bij BZ moeten liggen (Directies Mensenrechten en Vredesopbouw; Veiligheidsbeleid en Sociale en Institutionele Ontwikkeling);
- Geleid door BZ zou er een adequate coördinatiestructuur opgezet moeten worden voor het monitoren van de uitvoering van resolutie 1325 door alle betrokken ministeries en andere actoren in (post)conflict landen. Personele en financiële middelen dienen hiervoor vrijgemaakt te worden;
- Samenwerking tussen BZK, BZ en Defensie bij het opzetten en uitvoeren van vredeoperaties zou versterkt kunnen worden. Mandaten dienen expliciet aandacht te schenken aan resolutie 1325;
- Resolutie 1325 zou in alle beleid m.b.t. (post)conflict landen geïntegreerd moeten worden;
- Civiel personeel, de politie en militairen zouden goed toegerust moeten zijn met kennis en middelen om gender in hun werk en tijdens uitzendingen te integreren.
- Op onderzoeksgebied:
  - Meer financiële middelen zijn nodig voor (wetenschappelijke) studies naar gender en conflict;
  - De betrokken ministeries zouden op (inter)nationaal niveau moeten lobbyen voor financiering.

In internationaal verband zou Nederland een rolmodel en aanjager moeten zijn:

- Samenwerking van verschillende VN- en EU-organisaties op het gebied van de implementatie van resolutie 1325 zou moeten worden bevorderd en gemonitord;
- Informatievoorziening over het Nederlandse genderbeleid m.b.t. veiligheid en conflict zou moeten worden verbeterd op het niveau van de VN, EU en NAVO;
- Nederland zou bij de Europese Commissie moeten lobbyen voor grotere aandacht voor het thema vrouwen en conflict en voor het ontwikkelen van indicatoren hieromtrent.
- Met betrekking tot regelmatige monitoring en evaluaties:
  - Het kabinet zou de Tweede Kamer jaarlijks moeten informeren over de voortgang m.b.t. de implementatie van resolutie 1325;
  - Er zou meer aandacht moeten komen voor genderspecten in de evaluaties van vredesmissies;
  - De Rijksbegroting zou expliciet melding moeten maken van de financiële middelen die gereserveerd zijn voor de uitvoering van genderbeleid.

Het Akkoord van Schokland 30 juni 2007

Het Nederlandse kabinet, maatschappelijke organisaties, bedrijven, instanties en instellingen, vakbonden, kerken en individuele burgers zijn op 30 juni 2007 bijeen voor de ondertekening van het Akkoord van Schokland. Zij willen zich concreet en actief inzetten om de Millennium Ontwikkelingsdoelen in 2015 daadwerkelijk te behalen.

In 2000 spraken regeringsleiders van 189 landen af vóór 2015 de armoede in de wereld te halveren. Ze legden acht concrete doelen vast:

De Millennium Ontwikkelingsdoelen

Acht concrete afspraken om de armoede in de wereld te bestrijden

De onderwerpen van de millenniumdoelen zijn niet nieuw. Nieuw is wel dat voor het eerst een internationale afspraak is gemaakt met concrete, meetbare doelen. Elk jaar wordt de voortgang gemeten en internationaal gerapporteerd. Zo kan tussentijds druk worden uitgeoefend op zowel de rijke als arme landen om hun inspanningen te vergroten.

Nederland was één van die 189 landen. De Nederlandse regering onderschreef de doelen namens ons. We zijn nu halverwege op weg naar 2015. Soms is er vooruitgang geboekt, maar in veel landen lopen we achter op schema. Wij kunnen en willen dat niet accepteren. Wij willen daar iets aan doen, omdat we geloven dat het kan en dat het moet en dat we dit samen moeten doen.

Wij,

Amnesty International Nederland

Centrum voor Conflict Studies van de Universiteit van Utrecht

ICCO en Kerk in Actie

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Platform Vrouwen Duurzame Vrede

People Building Peace Nederland

Stichting Nederlandse Vrijwilligers (SNV)

WO=MEN, Dutch Gender Platform

Europees Centrum voor Conflict Preventie (ECCP),

Euro's voor Vrede,

Humanistisch Vredesberaad, Kerk en Vrede,
Nederlands Expertise Centrum Alternatieven voor Geweld (NEAG)
Oxfam Novib
UNOY Peacebuilders
War Child Nederland
Women's International League for Peace and Freedom (WILPF).
Business & Professional Women the Netherlands (BPW-nl)
IFOR Women Peacemakers Program (WPP)
Multicultural Women Peacemakers Network-Nederland (MWPN)
Nederlands Expertisecentrum Alternatieven voor Geweld (NEAG)
Nederlandse Vrouwenraad (NVR)
Vrouwen voor Vrede,
Women's International League for Peace and Freedom (WILPF Nederland)
Vrouwen Organisatie Nederland-Darfur (VOND)
Gender Concerns International
Peacebrokers.
Minister van Defensie
Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Minister van Ontwikkelingssamenwerking

steunen de Millennium Ontwikkelingsdoelen en beloven ons actief in te spannen, zodat we deze doelen in 2015 zullen halen. Concreet voelen wij ons aangesproken door Millennium Ontwikkelingsdoel 3 (gelijke kansen en rechten voor vrouwen en mannen). Daarom staan wij

Op de bres voor vrede en veiligheid!

Nederlands Nationaal Actieplan 1325: Vrouwen, Vrede en Veiligheid

Oorlogen en conflict zijn aan de orde van de dag; brandhaarden als Afghanistan, Irak en de Hoorn van Afrika zijn bijna elke dag in het nieuws. Er vallen talloze slachtoffers en gemeenschappen worden verwoest. Kenmerkend is dat in de afgelopen eeuw behalve soldaten, juist burgers het slachtoffer werden, – maar liefst 90 procent – waarvan 70 procent vrouwen en kinderen. Maar, niet langer worden vrouwen alleen gezien als slachtoffer, de laatste jaren is er steeds meer erkenning van de rol van vrouwen bij het vermijden, ontstaan, beheersen en oplossen van conflicten en bij wederopbouw.

Wederopbouw biedt tal van mogelijkheden om maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen. Echter, in de praktijk worden kansen nog steeds gemist om

na conflict duurzame veranderingen en verbetering te bewerkstelligen, omdat vrouwen niet bij besluitvormingsprocessen over de toekomst van hun land worden betrokken.

Door te werken aan de verbetering van de positie van vrouwen in fragiele staten, worden tevens goede randvoorwaarden geschapen voor het toewerken naar het behalen van alle Millennium Ontwikkelingsdoelen. Het behalen van alle Millennium Ontwikkelingsdoelen hangt namelijk mede af van de voortgang op Millennium Ontwikkelingsdoel 3.

Vrouwen en fragiele staten zijn zodoende thema's waar de Nederlandse samenleving iets extra's kan doen om de realisatie van de acht Millennium Ontwikkelingsdoelen dichterbij te halen.

Hieronder hebben we daarom aangegeven tot welke inzet/bijdrage aan het Akkoord van Schokland wij ons verplichten.

Ons doel is om een aantal samenhangende maatregelen te nemen om de positie van vrouwen zowel tijdens als na gewapend conflict te verbeteren en te versterken. Dit willen we bereiken door VN Veiligheidsraadresolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid in de praktijk te brengen middels het opstellen van een Nederlands Nationaal Actieplan 1325. Het doel is om systematische aandacht, erkenning en ondersteuning voor de rol van vrouwen in conflictsituaties te verkrijgen.

VN Veiligheidsraadresolutie 1325 is een soort kapstok waaraan een aantal thema's is opgehangen. In het Nederlands Nationaal Actieplan 1325 zullen actiepunten worden geformuleerd voor een vijftal aandachtsgebieden, namelijk (1) Het (internationale) juridische kader (2) preventie, bemiddeling en wederopbouw; (3) internationale samenwerking; (4) vredesmissies; en (5) afstemming en coördinatie.

De hieronder genoemde Nederlandse partners spreken de intentie uit om, met inachtneming van een ieders rol, mandaat en expertise, concrete ondersteuning te bieden aan de formulering en uitvoering van een Nederlands Nationaal Actieplan 1325 door middel van o.a. kennis, tijd en middelen.

De eerste stap bestaat uit goed overleg en afstemming met alle Nederlandse partners over de precieze invulling van het te formuleren Nederlands Actieplan

1325. Dit moet resulteren in duidelijke en concrete afspraken over verantwoordelijkheden, competenties en monitoring op het terrein van vrouwen, vrede en veiligheid. Hierbij zijn er twee punten van belang:

1. Vaststelling van de actiepunten en
2. Vaststelling van daartoe behorende verantwoordelijkheden, tijdschema's en de beoogde resultaten.

Het streven is om eind 2007 een Nederlands Nationaal Actieplan 1325 te presenteren. De tweede stap richt zich op gezamenlijke implementatie van het Nederlands Nationaal Actieplan 1325. Aangezien in het Nederlands Actieplan 1325 zal worden beschreven wie verantwoordelijk is voor ieder actiepunt, kan door middel van monitoring en evaluatie worden gemeten of beoogde resultaten binnen de daartoe aangegeven periode worden behaald. Waar nodig kan tijdig worden bijgestuurd. Tevens is het van belang dat de Nederlandse partners activiteiten ontwikkelen en waar nodig samenwerken om VN VR 1325 blijvend op de politieke en maatschappelijke agenda te houden en het draagvlak voor implementatie van VN VR 1325 te versterken.

Tevens spreekt het Ministerie van Buitenlandse Zaken de intentie uit om nauwer samen te werken met onderzoeksinstituten op het terrein van gender en conflict. Ook stellen de partners zich tot doel om krachten te bundelen met alle onderzoekers en onderzoeksinstituten die op dit terrein actief zijn.

Wij machtigen de initiatiefnemers van het Akkoord van Schokland om ons op gezette tijden aan onze belofte te herinneren.

Het akkoord van Schokland 4 december 2007

Het Nederlandse kabinet, maatschappelijke organisaties, bedrijven, instanties en instellingen, vakbonden, kerken en individuele burgers waren op 30 juni 2007 bijeen voor de ondertekening van het Akkoord van Schokland. Met de ondertekening van dit Akkoord wilden zij zich concreet en actief inzetten om de Millennium Ontwikkelingsdoelen in 2015 te halen. Afgesproken werd om gezamenlijk een Nederlands Nationaal Actieplan 1325 te schrijven over vrouwen, vrede en veiligheid.

Nu, 5 maanden later, zijn de partners opnieuw bijeen voor de presentatie van het Nederlands Nationaal Actieplan 1325 en de ondertekening van het Akkoord van Schokland 2. Het Akkoord van Schokland 2 is het vervolg op het Akkoord van Schokland. Door het tweede Akkoord te ondertekenen laten de partners zien zich actief in te willen zetten voor de implementatie van het Nederlands Nationaal Actieplan 1325.

In 2000 spraken regeringsleiders van 189 landen af vóór 2015 de armoede in de wereld te halveren. Ze legden acht concrete doelen vast:

De Millennium ontwikkelingsdoeleinden

Acht concrete afspraken om de armoede in de wereld te bestrijden

De onderwerpen van de Millennium Ontwikkelingsdoelen zijn niet nieuw. Nieuw is wel dat voor het eerst een internationale afspraak is gemaakt met concrete, meetbare doelen. Elk jaar wordt de voortgang gemeten en internationaal gerapporteerd. Zo kan tussentijds druk worden uitgeoefend op zowel de rijke als arme landen om hun inspanningen te vergroten.

Nederland was één van die 189 landen. De Nederlandse regering onderschreef de doelen namens ons. We zijn nu halverwege op weg naar 2015. Soms is er vooruitgang geboekt, maar in veel landen lopen we achter op schema. Wij

kunnen en willen dat niet accepteren. Wij willen daar iets aan doen, omdat we geloven dat het kan en dat het moet, en dat we dit samen moeten doen.

Wij,

Amnesty International Nederland

Centrum voor Conflictstudies van de Universiteit Utrecht

Departement Maatschappijwetenschappen van Wageningen Universiteit
Cordaid

ICCO en Kerk in Actie

Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO)

Women's Global Network for Reproductive Rights (WGNRR)

Platform Vrouwen Duurzame Vrede, namens:

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF).

Business & Professional Women the Netherlands (BPW-nl)

IFOR Women Peacemakers Program (WPP)

Multicultural Women Peacemakers Network-Nederland (MWPN)

Nederlands Expertisecentrum Alternatieven voor Geweld (NEAG)

Nederlandse Vrouwenraad (NVR)

Vrouwen voor Vrede,

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF Nederland)

Vrouwen Organisatie Nederland-Darfur (VOND)

Gender Concerns International

Peacebrokers

People Building Peace Nederland, namens:

Europees Centrum voor Conflict Preventie (ECCP),

Euro's voor Vrede,

Humanistisch Vredesberaad, Kerk en Vrede,

Nederlands Expertise Centrum Alternatieven voor Geweld (NEAG)

Oxfam Novib

UNOY Peacebuilders

War Child Nederland

Women's International League for Peace and Freedom (WILPF)

SNV Netherlands Development Organisation

WO=MEN, Dutch Gender Platform

Minister van Defensie

Minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Minister voor Ontwikkelingssamenwerking

steunen de Millennium Ontwikkelingsdoelen en beloven ons actief in te spannen, zodat we deze doelen in 2015 zullen halen. Concreet voelen wij ons aangesproken door Millennium Ontwikkelingsdoel 3 (gelijke kansen en rechten voor vrouwen en mannen). Daarom staan wij

Op de bres voor vrede en veiligheid!

Nederlands Nationaal Actieplan 1325: Vrouwen, Vrede en Veiligheid

Oorlogen en conflict zijn aan de orde van de dag; brandhaarden als Afghanistan, Irak en de Hoorn van Afrika zijn bijna elke dag in het nieuws. Er vallen talloze slachtoffers en gemeenschappen worden verwoest. Kenmerkend is dat in de afgelopen eeuw behalve soldaten juist burgers het slachtoffer zijn geworden: maar liefst 90 procent van de slachtoffers zijn burgers, waarvan 70 procent vrouwen en kinderen. Maar, niet langer worden vrouwen alleen gezien als slachtoffer, de laatste jaren is er steeds meer erkenning voor de rol van vrouwen bij het vermijden, ontstaan, beheersen, en oplossen van conflicten en bij wederopbouw.

Wederopbouw biedt tal van mogelijkheden om maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen. Echter, in de praktijk worden kansen nog steeds gemist om na conflict duurzame veranderingen en verbetering te bewerkstelligen, omdat vrouwen niet bij besluitvormingsprocessen over de toekomst van hun land worden betrokken.

Door te werken aan de verbetering van de positie van vrouwen in fragiele staten worden tevens goede randvoorwaarden geschapen voor het toewerken naar het behalen van alle Millennium Ontwikkelingsdoelen. Het behalen van alle Millennium Ontwikkelingsdoelen hangt namelijk mede af van de voortgang op Millennium Ontwikkelingsdoel 3. Vrouwen en fragiele staten is daarmee een thema waar de Nederlandse samenleving iets extra's kan doen om de realisatie van de acht Millennium Ontwikkelingsdoelen dichterbij te halen.

Daarom hebben wij op 30 juni jl. ons ten doel gesteld een aantal samenhangende maatregelen te nemen om de positie van vrouwen zowel tijdens als na gewapend conflict te verbeteren en te versterken. Aan de hand van VN Veiligheidsresolutie 1325 over vrouwen, vrede en veiligheid hebben wij een Nederlands Nationaal Actieplan 1325 opgesteld. Het doel van dit Actieplan 1325 is om systematische aandacht, erkenning en ondersteuning voor de rol van vrouwen in conflictsituaties te waarborgen. In het Nederlands

Nationaal Actieplan 1325 zijn voor een vijftal aandachtsgebieden actiepunten geformuleerd, namelijk (1) het (internationale) juridische kader; (2) preventie, bemiddeling en wederopbouw; (3) internationale samenwerking; (4) vredesmissies; en (5) afstemming en coördinatie.

De hieronder genoemde Nederlandse partners spreken de intentie uit om, met inachtneming van een ieders rol, mandaat en expertise, concrete ondersteuning te bieden aan de uitvoering van het Nederlands Nationaal Actieplan 1325, door inzet van o.a. kennis, tijd en middelen. Hiermee zal VN VR 1325 blijvend op de politieke en maatschappelijke agenda blijven en het draagvlak voor uitvoering van VN VR 1325 worden versterkt.

Wij machtigen de initiatiefnemers van het Akkoord van Schokland om ons op gezette tijden aan onze belofte te herinneren.

Handtekening(en)

Namens het Kabinet,

Minister van Defensie	Eimert van Middelkoop
Minister voor Ontwikkelingssamenwerking	Bert Koenders
Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	Guusje ter Horst
Minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	Ronald Plasterk

Maatschappelijke organisaties,

Amnesty International Nederland	Maria Verhoeven
Centrum voor Conflict Studies van de Universiteit van Utrecht	Georg Frerks
Cordaid	Frans Wierema
ICCO en Kerk in Actie	Jack van Ham
IFOR	Isabelle Geuskens
Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO): Oxfam Novib	Manuela Monteiro Sylvia Borren
People Building Peace Nederland (PBP Nederland) namens de stuurgroep	Ted Strop-von Meijenfeldt
Platform Vrouwen Duurzame Vrede (Platform VDV), namens de achterban	Sabra Bano
SNV Netherlands Development Organisation	Annemiek Jenniskens
Vrouwen voor Vrede	Janny Beekman
Wageningen Universiteit	Jan Blom
Women's Global Network for Reproductive Rights (WGNRR)	Aika van der Kleij
WO=MEN, Dutch Gender Platform	Els Rijke en Zairah Khan

Den Haag, 4 december 2007

Buitenlandse
Zaken

Defensie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

International Fellowship of Reconciliation
Internationaler Vereinigungsbund
Mouvement International de la Reconciliation
Moviment Internacional de la Reconciliación
The International Fellowship of Reconciliation (IFOR) is an international, spiritually based movement composed of people who commit themselves to active nonviolence as a way of life and as a basis of international co-operation with national and global IFOR for information visit with the United Nations UN2004 and UN2002

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Postbus 20061

2500 EB Den Haag

www.minbuza.nl

december 2008

B
N
D
R
6
6
2
8
/
N

